

ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΚΑΙ ΑΙ ΙΔΕΑΙ ΠΟΥ ΕΝΕΠΝΕΥΣΑΝ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ*

Υπό Ι. Α. ΝΤΟΜΑΛΗ

Α'.—Ἡ Κρατικὴ Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ — ποὺ σκοπὸν ἔχει βασικὸν ν' αὐξήσῃ τὸν Πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Κράτους, τὴν Εὐημερίαν τῆς Πολιτείας, ἀλλὰ μαζὶ καὶ τὴν Εὐημερίαν τοῦ ἀτόμου — ἦταν καὶ θὰ εἶναι ἓνα ζωτικὸν θέμα μεγίστης σπουδαιότητος, διὰ τὸν θεωρητικὸν Οἰκονομολόγον, ἀλλὰ περισσότερον διὰ τὸν πρακτικὸν Οἰκονομολόγον, ἀλλὰ καὶ τὸν πολίτην. Ἀφοῦ ἀπὸ τὴν ἐκάστοτε ἐφαρμοζομένην Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν ἐξαρτᾶται ἡ συντήρησις τῆς ζωῆς, ἡ χαρὰ, ἡ εὐζωία καὶ ἡ εὐημερία τῶν ἀνθρώπων μέσα εἰς τὴν οἰκονομικὴν Κοινωνίαν μας καὶ αὐτὴ ἐπηρεάζει εὐμενῶς ἢ δυσμενῶς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ Κράτους εἰς τὸν τραχὺν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Τὴν Οἰκονομικὴν αὐτὴν Πολιτικὴν καὶ κυρίως τὰς Ἰδέας καὶ τὰς Ἀρχάς, ποὺ διέπουν ἐκάστοτε αὐτὴν, θὰ προσπαθήσῃ ὁ ὁμιλητὴς νὰ ἐρευνήσῃ μαζὶ σας καὶ δὴ εἰς τρεῖς μεγάλους σταθμοὺς τῆς :

α) Εἰς τὴν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα μέχρι τὸν 18ον αἰῶνα, ἀπὸ τὸν ἀρχαῖον καπιταλισμὸν ἕως τὸν νεώτερον καπιταλισμὸν.

β) Εἰς τὴν Νεωτέραν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν, περιλαμβάνουσαν τὴν Προστατευτικὴν παρεμβατικὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν, ἀπὸ τῆς ἐμφάνισεως εἰς τὸν κόσμον τῆς οἰκονομίας, τῶν ἰδεῶν τοῦ Φρειδ. Λιστ (1789-1864) μέχρι τὴν πολεμικὴν οἰκονομίαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, τὴν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν τοῦ Νεωτέρου Καπιταλισμοῦ, καὶ

* Ἡ ἔργασία αὐτὴ, εἶναι μία ὁμιλία, ποὺ ἔγινεν εἰς τὴν Ἑταιρείαν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν, εἰς τὸ παράρτημα Λαρίσης, τὸν Ν/βριον τοῦ 1959. Εἰς τὴν σύντομον αὐτὴν ἔργασίαν ὁμιλίαν, κατεβλήθη προσπάθεια μεγάλη, νὰ γραφῇ καὶ νὰ εἰπωθῇ μὲ κάθε δυνατὴν γλαφυρότητα, μὲ κάθε δυνατὴν σαφήνεια, ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀρχῶν ἐκείνων καὶ τῶν ἰδεῶν, ποὺ ἐπέπνευαν τὴν ἐκάστοτε οἰκονομικὴν πολιτικὴν τῶν κρατῶν καὶ τῶν ἡγεμόνων, ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα μέχρι Σήμερον. Κατὰ συνέπειαν τούτου, δὲν ἔπρεπε νὰ παρουσιάσῃ δύσκολον λόγον, ἀλλὰ ὅσον ἦτο δυνατόν ἀπλοῦν λόγον, ὥστε αἱ δυσκολίαι τοῦ εἰδικευμένου, ἀλλὰ περισσότερον τοῦ μὴ εἰδικευμένου ἀκροατηρίου, εἰς τὰς οἰκονομολογικὰς θεωρίας καὶ στοχασμούς, νὰ κατανοήσῃ καλῶς αὐτὰς τὰς ἀρχάς καὶ τὰς ἰδέας καὶ νὰ τὰς ἀγαπήσῃ, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ χάσῃ τὴν ἐσωτερικὴν συστηματικὴν οἰκονομολογικὴν τῆς ὕψην καὶ ἔτσι καὶ νὰ μὴ ἀπολέσῃ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ εἰδικοῦ.

γ) Εἰς τὴν σημερινὴν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν τῆς νέας ἐλευθέρας Δημοκρατικῆς Κεφαλαιοκρατίας, τοῦ συγχρόνου Καπιταλισμοῦ.

Β'.—Τὴν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν, δλων τῶν Κρατῶν, μέχρι τοῦ 18ου μ.Χ. αἰῶνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐνεφανίσθησαν οἱ Οἰκονομολόγοι ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς Κοινωνίας, αὐτὴν διεμόρφωσαν πάντοτε αἱ ἰδέαι τῶν πολιτικῶν φιλοσόφων. Ἡ ἀνθρωπίνη Κοινωνία ἐζοῦσε σύμφωνα μετὰ τὰς ἰδέας, τὰς θεωρίας καὶ τὰς διδασκαλίας τῶν πολιτικῶν φιλοσόφων. Οἱ φιλόσοφοι ἦταν, τότε, οἱ διδάσκαλοι καὶ τὰ ἡγούμενα πνεύματα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Πρῶτοι ὁμολογουμένως καὶ καλῦτεροι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες Φιλόσοφοι, τῶν ὁποίων ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς ἔθεσεν δια σχεδὸν τὰ προβλήματα, ποὺ ἀποτελοῦν τὰ αἰώνια θέματα τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ζωῆς ἐντὸς τῆς Κοινωνίας καὶ ἀγωνίσθηκε νὰ τὰ λύσῃ μετὰ τρόπον ἀληθινὰ ὑποδειγματικόν. Ὅπως τὰ προβλήματα τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ τοῦ Δικαίου, τῆς Ἀρετῆς καὶ τῆς Εὐδαιμονίας, τῆς Παιδείας καὶ τῆς Πολιτείας ἐτέθησαν, ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν σκέψιν εἰς τοὺς χρόνους τῶν Σοφιστῶν καὶ τοῦ Σωκράτους (5ος αἰὼν π.Χ.), τότε δηλαδὴ ποὺ ἡ φιλοσοφία εἶχεν ἤδη γνωρίσει δύο περίπου αἰῶνων γόνιμον ζωὴν μετὰ τοὺς Ἴωνες καὶ μετὰ τοὺς ἄλλους σοφοὺς τῆς ἑλληνικῆς διασπορᾶς καὶ εἶχε δοκιμάσει τὰς νεανικὰς τῆς δυνάμεις ἐπάνω εἰς τὰ μεγάλα κοσμολογικὰ ζητήματα.

Ἄλλὰ ἀληθῶς, μόνον ὁ Σωκράτης, κατώρθωσε νὰ κατεβάσῃ τὴν Φιλοσοφίαν, ἀπὸ τὴν Φύσιν καὶ τὸν Οὐρανὸν εἰς τὴν Γῆν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ πρῶτος νὰ μελετήσῃ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ζοῦσε εἰς τὴν Κοινωνίαν τῆς ἐποχῆς του. Ἐνῶ οἱ προγενέστεροι φιλόσοφοι ἐρευνοῦσαν τὰ «μακράν», τὰ «οὐράνια» καὶ τὰ «δαιμόνια» φαινόμενα, ὁ πλατωνικὸς Σωκράτης ἐδίδαξεν, ὅτι πρῶτον νὰ ἐρευνηθοῦν τὰ «ἐγγύς», τὰ «ἀνθρώπεια» ζητήματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι καθόλου γνωστά, ὅπως ἀφελῶς ἐπίστευαν οἱ προγενέστεροί του φιλόσοφοι καὶ ἀφοῦ γνωρίσουμε τὰ ἐγγύς καὶ τὰ ἀνθρώπεια κατόπιν νὰ ἐρευνηθοῦν καὶ τὰ «μακράν», τὰ «οὐράνια» καὶ τὰ «δαιμόνια».

Ἔτσι οἱ Οἰκονομολόγοι, ὡς πρῶτον μέγαλον των διδάσκαλον ἔχουν τὸν Ἀθηναῖον φιλόσοφον Σωκράτην, τὸν Πλατωνικὸν ἰδίᾳ Σωκράτην. Διότι καὶ οἱ Οἰκονομολόγοι ἀπὸ τὴν πρώτην ὥραν τῆς ἐμφανισέως των, ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Κόσμου, τῆς πολιτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἐρευνοῦν μετὰ ζῆλον μόνον τὰ «ἀνθρώπεια» ζητήματα, μόνον τὰ «ἐγγύς» φαινόμενα ποὺ γεννᾷ ἡ οἰκονομικὴ δρᾶσις εἰς τὴν Κοινωνίαν μας τὴν ἀνθρωπίνην, χάριν τῆς καλῆς συντηρήσεως τοῦ ἀνθρώπου, τῆς εὐζωίας καὶ κατὰ μέγα μέρος καὶ αὐτῆς τῆς εὐτυχίας τῶν ἀνθρώπων, τῶν λαῶν καὶ τῶν Πατρίδων. Τὸ γαλάζιο πουλὶ τῆς εὐτυχίας ὑπηρετοῦν καὶ οἱ οἰκονομολόγοι. Καὶ εἶναι μεγάλη ἡ τιμὴ, διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅτι πρῶτοι εἰς τὸν κόσμον τοῦ πνεύματος, εἶναι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, ἐκεῖνοι ποὺ ἀσχολήθησαν μετὰ τὴν ἐρευναν

τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν φαινομένων, τὰ ὅποια γεννᾷ ἡ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ θρᾶσις τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς Πολιτείας. Αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι εἶναι οἱ Σωκρατικοὶ φιλόσοφοι, ὅπως ὁ Ξενοφῶν, εἰς τὸν «Οἰκονομικόν», ὅπου ὁμιλεῖ διὰ τὴν κλειστὴν ἀγροτικὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν, ὅπου ὀλίγα τινα εὐρίσκωμεν σπέρματα οἰκονομολογικῶν θεωριῶν καὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Πολλὰ ὅμως εἰς τὸν Πλάτωνα καὶ δὴ εἰς τὴν «Πολιτείαν» του, ὅπου σαφῶς διατυπώνει τὸν Κοινωνικὸν Καταμερισμὸν τῶν Ἔργων εἰς μίαν ἀνεπτυγμένην κάπως πολιτείαν, ὅπου ὀρθῶς ταυτίζεται ἡ ἐμφάνισις τοῦ κοινωνικοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἐπαγγελματιῶν, ἐντὸς τῆς Κοινωνίας. Ἐδῶ ἀκόμη εἰς τὴν «Πολιτείαν» τοῦ Πλάτωνος, ἐρευνᾶται ἡ δυνατότης τῆς ὑπάρξεως εἰς τὸν κόσμον μας, τῆς πρώτης Οὐτοπικῆς Σοσιαλιστικῆς Κοινωνίας, τὴν ὅποιαν οὐτοπίαν αὐτὴν, ἀντιγράφουν ὅλοι οἱ μετέπειτα Οὐτοπισταί, ὡς ὁ Μόρου, ὁ Ὅουεν κ.ἄ. Ἀλλὰ ἀκόμη σαφέστερον ἐρευνᾷ τὰ οἰκονομικὰ φαινόμενα ὁ Ἀριστοτέλης (384-322 π.Χ.). Αἱ Ἀριστοτελικαὶ οἰκονομικαὶ ἀντιλήψεις, αἱ ὅποια εὐρίσκονται κατεσπαρμέναι, κυρίως, εἰς τὰ «Πολιτικά» καὶ τὰ Ἠθικὰ Νικομάχεια» του, εἶναι αἱ θετικώτεροι, αἱ πλέον ἐμπεριστατωμένοι, βαθεῖαι καὶ προδρομικαί, διὰ τὴν μετὰ αἰῶνας ὑστερον διαμορφωθεῖσαν Οἰκονομικὴν Ἐπιστήμην. (Α. Σίδερικ).

Μόνον ἐν παράδειγμα, νομίζω, ἀρκεῖ, τῶν οἰκονομολογικῶν ἰδεῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, νὰ ἀναφέρω, τὸ ὅποιον καὶ μόνον νὰ ἐσώζετο ἀρκοῦσε νὰ τὸν κατατάξῃ μετὰ τῶν διδασκάλων τῶν Οἰκονομολόγων π.χ. Ὁ Ἀριστοτέλης διακρίνει τὴν ἀξίαν κάθε ἀγαθοῦ εἰς δύο σαφῶς διακρινόμενα εἶδη ἀξίας. Πρῶτον εἰς Ἀξίαν Χρήσεως. Δεύτερον εἰς Ἀνταλλακτικὴν Ἀξίαν. Ἔτσι ὁ Ἀριστοτέλης ἦταν ἐκεῖνος ποὺ πρῶτος διέκρινε τὴν ἀξίαν κάθε ἀγαθοῦ εἰς Ἀξίαν Χρήσεως καὶ αὐτὴ εἶναι ἐκεῖνη ὅταν ἐν ἀγαθὸν τὸ χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ καλύψωμεν μετὰ αὐτὸ μίαν προσωπικὴν, μίαν ἀτομικὴν ἀνάγκην μας. Κι' ὅταν λέγωμεν ἀνάγκην εἰς τὴν Οἰκονομικὴν Ἐπιστήμην, ἐννοοῦμεν τὸ αἰσθημα ἐκεῖνο τῆς ἐλλείψεως, τὸ ὅποιον συνοδεύεται ἀπὸ τὴν ἐντονον τάσιν καλύψεως καὶ ἐξουδετερώσεως αὐτῆς τῆς ἐλλείψεως. Ἡ δὲ Ἀνταλλακτικὴ ἀξία τοῦ ἀγαθοῦ, εἶναι ἡ ἰδιότης καὶ ἡ ἰκανότης τοῦ ἀγαθοῦ νὰ ἀνταλλάσσεται πρὸς ἄλλα καὶ μετὰ ἄλλα ἀγαθὰ. Λοιπὸν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη, κάθε ἀγαθὸν ἔχει πάντοτε δύο μορφὰς ἀξίας: Τὴν Ἀνταλλακτικὴν Ἀξίαν καὶ τὴν Ἀξίαν Χρήσεως. Αὐτὴ ἡ ἀποψὶς ἰσχύει παντοδύναμη καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Οἰκονομικὴν Ἐπιστήμην.

Ἔτσι οἱ Πατέρες τῶν Οἰκονομολόγων ἦταν οἱ Φιλόσοφοι, καὶ ἡ Οἰκονομικὴ ἢ φιλοσοφία ἢ ἀσχολουμένη μετὰ «ἐγγύς» ζητήματα, μετὰ «ἀνθρώπεινα» καὶ ὄχι μετὰ δαιμόνια καὶ τὰ μακρὰν καὶ τὰ οὐράνια. Σύμφωνα μετὰ τὰς διδασκαλίας τῶν φιλοσόφων διεμορφώτο καὶ ἡ ἐκάστοτε Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ, ἐὰν λάβωμεν ὡς ὀρθὴν τὴν ἀποψιν τοῦ J. Keynes, ὅτι εἰς τὴν διδασκαλίαν κάποιου διδασκάλου ὀφείλουσιν οἱ πρακτικοὶ τὰς ἰδέας τῶν τὰς ὁποίας ἐφαρμό-

ζουν ἔστω καὶ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζουν ἢ νὰ μὴ τὸ παραδέχωνται τοῦτο. Καὶ ὁμολογουμένως μέχρι τὸν 17ον, 18ον αἰῶνας ἐκυβερνοῦσαν τὸν κόσμον τοῦ πνεύματός μας καὶ τῆς Κοινωνίας, τὴν Πολιτείαν οἱ φιλόσοφοι. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν μὲ ἀδράς γραμμάς τὰς διδασκαλίας καὶ τὰς ἰδέας τῶν.

Γ'.—Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐπικρατοῦσεν ἡ γενικὴ περιφρόνησις πρὸς τὸν οἰκονομικὸν ἄνθρωπον καὶ ἐθεωρεῖτο προσβολή, νὰ ἀσχολοῦνται οἱ ἐλεύθεροι πολῖται μὲ σωματικὴν ἐργασίαν, μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν χειροτεχνίαν, ἔργα εἰς τὰ ὁποῖα ἤσχολοῦντο μόνον οἱ δοῦλοι, οἱ ἀπελευθέροι καὶ οἱ μέτοικοι καὶ ποτὲ οἱ γηγενεῖς ἐλεύθεροι πολῖται. Ἦταν ἐντροπὴ ἡ ἐργασία. Ἡ ἐργασία ἦταν διὰ τοὺς δούλους καὶ ἀπελευθέρους, οὐχὶ διὰ τὸν ἐλεύθερον ἀρχαῖον πολίτην. Ὁ ἐλεύθερος πολίτης ἔπρεπε νὰ εἶναι οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητος καὶ νὰ ἀσχολῆται μὲ τὴν Ποίησιν, τὴν Φιλοσοφίαν καὶ τὴν Πολιτοσίην καὶ νὰ γυμνάζεται εἰς τὸ Στάδιον διὰ νὰ γίνῃ ἰκανὸς φρουρὸς τῆς Πατρίδος. Ἡ σωματικὴ ἐργασία ἐθεωρεῖτο ἀτιμωτική, ἡ χρηματικὴ καὶ ὁ τόκος ἀναξιοπρέπεια δι' ἓνα ἐλεύθερον πολίτην. Καὶ οἱ φιλόσοφοι αὐτὰ ἐδίδασκον. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔσταμάτησε τὸν φιλοσοφικὸν στοχασμὸν τῶν φιλοσόφων μας, ἀπὸ τοῦ νὰ κάμῃ μίαν γενναίαν προσπάθειαν ἐρμηνείας τῶν βσσικῶν οἰκονομικῶν φαινομένων π.χ. τοῦ Κοινωνικοῦ Καταμερισμοῦ τῶν ἔργων, τὴν διαίρεσιν τῆς ἀνθρωπίνης Κοινωνίας εἰς διαφόρους κοινωνικὰς τάξεις, ἀκόμη περὶ τοῦ νομίσματος, τῆς ἀξίας τῶν ἀγαθῶν, περὶ τόκου, περὶ τιμῶν κ.λπ. οἰκονομικά φαινόμενα, πού προεκάλεσε τὴν ἐμφάνισιν ἡ οἰκονομικὴ δρᾶσις τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς Πολιτείας μέσα εἰς τὴν ἀρχαίαν Κοινωνίαν. Αὐτὴν τὴν γενναίαν προσπάθειαν τὴν συναντοῦμε εἰς τὸν Πλάτωνα, τὸν Ξενοφῶντα, τὸν Θουκυδίδην καὶ δὴ εἰς τὸν Ἀριστοτέλη. Αἱ δὲ ἀπόψεις τῶν φιλοσόφων μας τούτων δεσπόζουσι τοῦ πνεύματός μας ἀκόμη καὶ σήμερον, ἀλλὰ εἰλικρινῶς δὲν μᾶς ἱκανοποιοῦν πλέον σήμερον. Διότι ἀπλούστατα οἱ ἀρχαῖοι μας δὲν ἀσχολήθησαν μὲ εἰδικὴν ἔρευναν τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων τῆς ἐποχῆς τῶν, ὅπου ἐπικρατοῦσεν ἰδίᾳ εἰς τὰς Ἀθήνας, μορφὴ οἰκονομίας, ὡς ἡ σημερινὴ ἐλευθέρᾳ Οἰκονομίᾳ, χρηματικὴ καὶ πιστωτικὴ οἰκονομία τῆς μορφῆς τοῦ Ἀρχαίου Καπιταλισμοῦ, ὥστε σήμερον νὰ γνωρίζωμεν σαφῶς τὴν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν τῆς ἀρχαιότητος, ἀλλὰ συνάγωμεν αὐτὴν ἀπὸ νύξεις τῶν εἰς τὰ ἔργα τὰ φιλοσοφικὰ ἐδῶθε καὶ κεῖθε. Ἦταν καὶ οἱ μεγάλοι μας φιλόσοφοι ἄνθρωποι καὶ θύματα τῆς πλάνης πού οἱ ἴδιοι κατεσκεύασαν, δηλαδὴ τῆς πλάνης νὰ περιφρονοῦν τὸν οἰκονομικὸν ἄνθρωπον, νὰ περιφρονοῦν τὴν ἐργασίαν καὶ τὸ ἐμπόριον ἀπὸ τὰ ὁποῖα ζοῦσαν. Πόσον βαθειὰ ριζωμένη ἦταν ἡ πλάνη αὐτὴ συνάγεται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὅταν ἐζητοῦσε ἓνας πολίτης δημόσιον ἀξίωμα καὶ τυχὸν εἶχεν ἀσχοληθῆ μὲ τὸ ἐμπόριον, ἔπρεπε νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἦδη τῶρα καὶ δέκα χρόνια τὸ ἀφῆκε καὶ ἔτσι εἶχε τρόπον τινὰ ἐξαγνισθῆ. Καὶ νὰ φαντασθῆ κανεὶς, ὅτι τοῦτο τὸ ἐμπορικὸν δαιμόνιον ἦνοιξε τὴν ὁδὸν πρὸς ἀποικίαν, πρὸς ἐπικράτησιν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας ἄλλων πολιτειῶν καὶ ὠδήγησε εἰς

τὴν ἀκμὴν τὰς Ἀθήνας τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς, ὅποτε ἐνεφανίσθη μορφή οἰκονομίας χρηματικῆς, πιστωτικῆς, ἐλευθέρου ὡς ἡ σημερινή, μὲ τὴν μορφήν τῆς οἰκονομίας τοῦ Ἀρχαίου Καπιταλισμοῦ. Ἡ μορφή, ἐκείνη, ποῦ ἔδωκε εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν εὐμάρειαν καὶ τὸν πλοῦτον, ὥστε νὰ δυνηθῆ, νὰ δημιουργήσῃ θαυμαστά ἔργα πολιτισμοῦ καὶ νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν ἐλεύθερον κόσμον τῆς ἀνθρωπότητος ἓνα ἀπαράμιλλον φιλοσοφικὸν στοχασμὸν, ὁ ὁποῖος ἀκόμη καὶ σήμερον δεσπόζει τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματός μας.

Ἐνῶ ἡ Σπάρτη ἡ περιφρονοῦσα βαθύτατα τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ ἔργα τὰ οἰκονομικὰ καὶ ἐμπράκτως ἐφαρμόζουσα ἀμειλίχτως τὴν περιφρόνησιν τῆς αὐτῆς, χωρὶς γὰρ νὰ καταδεχθῆ νὰ ἀπυλαμβάνῃ τοῦλάχιστον τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἐμπορίου, σιγὰ-σιγὰ ἔσβησε οἰκονομικῶς, κοινωνικῶς καὶ πολιτικῶς, θῆμα τῆς ἀριστοκρατικῆς τῆς πλάνης. Διότι τὸ οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικὸν καθεστῶς τῶν Σπαρτιατῶν ἦτο ἡ μορφή, ὅχι τοῦ ἀρχαίου καπιταλισμοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ ἡ μορφή, μιᾶς καθυστερημένης γεωργικῆς οἰκονομίας, μιᾶς πτωχῆς γεωργικῆς χώρας, ἓνα ἀληθινὰ στρατόπεδον ἀργούντων γαιοκτημόνων, οἱ ὁποῖοι ἡσχολοῦντο μόνον μὲ τὰ στρατιωτικὰ ἔργα, ἐνῶ ἡ οἰκονομία των εὐρίσκετο εἰς τὰ χέρια τῶν εἰλωτῶν καὶ τῶν περιοικίων μὲ, Σπαρτιατῶν. Ἡ περιφρόνησις αὐτῆ, ἡ ἀντιδραστικῶς ἀριστοκρατικὴ τῶν στρατοκρατῶν τούτων γαιοκτημόνων, πρὸς κάθε σωματικὴν ἐργασίαν καὶ πρὸς κάθε μὴ Σπαρτιάτην πολιτικὴν ἔκαμε νὰ γίνῃ ἡ Σπάρτη ἀνίσχυρος, σιγὰ-σιγὰ, φθίνουσα πολιτεία καὶ κοινωνία καὶ τελικῶς τὴν ἔσβησε πολιτικῶς, οἰκονομικῶς καὶ κοινωνικῶς.

Πάντως ὅμως, ἓνα εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὅλαι αἱ Ἑλληνίδες πόλεις καίτοι περιφρονοῦσαν τὴν ἐργασίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἀπελάμβανον τὸν πλοῦτον ποῦ ἔφερον ἡ ἐργασία, τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ οἰκονομικὴ δρᾶσις, κι' αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀμειλίχτον ἀνάγκην νὰ ζήσουν. Διὰ τοῦτο καὶ παρατηροῦμεν ἔντονον κρατικὸν παρεμβατισμὸν τῆς Πολιτείας εἰς τὰ ἔργα τὰ οἰκονομικὰ ὑπὸ μορφήν κυρίως φορολογικῆν. Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν γαιοκτημονικὴν Σπάρτην παρεμβαίνει ἡ πολιτεία εἰς τὴν οἶκον. Ζῶν τῶν εἰλωτῶν οἱ ὁποῖοι ἦσαν δούλοι, ὅχι ἐνὸς ἐκάστου ἰδιοκτήτου Σπαρτιάτου χωριστά, ἀλλὰ δούλοι κοινοὶ τῆς Σπάρτης, τῆς Πολιτείας, τοῦ σπαρτιατικοῦ Κράτους, τοὺς ὁποῖους εἰλωτας ἀπλῶς κατανέμει εἰς τοὺς κλήρους τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ὀρίζει τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματά των ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν ποῦ παρῆγαν. Ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐπικρατοῦσεν ἡ μορφή τοῦ ἐλευθέρου ἀρχαίου καπιταλισμοῦ, παρατηροῦμεν ἔντονον παρεμβατικὴν πολιτικὴν διὰ τὴν ἐπιβολὴν κυρίως καὶ εἰσπραξίν τῶν φόρων καὶ τῶν δασμῶν μὲ σκοπὸν βεβαίως ταμειυτικὸν καὶ οὐχὶ μὲ σκοπὸν προστασίας τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς.

Ἐντονώτερον κρατικὸν παρεμβατισμὸν παρατηροῦμεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἤδη ἀπὸ τὸ 2.000 π.Χ., ὅπου ὁ κῶδιξ τοῦ Βασιλέως Χαμμουραμπῆ μᾶς ἀποκαλύπτει μέτρα παρεμβατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς, ποῦ μόλις εἰς τὸν 20ὸν αἰῶνα ἐφαρμόζονται εἰς τὰ μεγάλα

βιομηχανικά κράτη και σιγά-σιγά και εις τὰ ὑπανάπτυκτα μικρὰ κράτη. Π.χ. ὁ κῶδιξ τοῦ Χαμμουραμπῆ, ὀρίζει μέτρα προστασίας τῆς ἀστικῆς ιδιοκτησίας και δὲν ἐπιτρέπει τὸ σπίτι, ἢ οἰκία τῆς οἰκογενείας, νὰ δοθῆ εἰς ὑποθήκην διὰ χρέη· Ἔτσι προστατεύεται ἡ οἰκογένεια ἀπὸ τὴν ἀθλιότητα και τὴν διάλυσιν συνεπεία χρεῶν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς οἰκογενείας. Διάταξις κοινωνικῆς πολιτικῆς προστασίας τῆς οἰκογενείας, ποῦ οὔτε σήμερον δὲν ἰσχύει ἀκόμη εἰς τὴν κοπτομένην ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας κοινωνίαν μας. Ἀκόμη ὁ νόμος ὀρίζει τὸ 2.000 π.Χ. τὰς σχέσεις ἐργατῶν, ἐργοδοτῶν και μαθητευομένων και δὴ ὑπὲρ τοῦ ἀδυνάτου. Ὀρίζει τὸ κατώτατον ὄριον μισθοῦ και ἡμερομισθίου, ὡς αἱ σημεριναὶ συλλογικαὶ συμβάσεις. Ὀρίζει ἀποζημίωσιν εἰς περίπτωσιν ἐργατικοῦ ἀτυχήματος, ὡς αἱ σημεριναὶ κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις. Ὀργανώνει αναγκαστικῶς τὰ διάφορα ἐμπορικὰ ἐπαγγέλματα εἰς ἐπαγγελματικὰ σωματεῖα. Τὸ Κράτος ἐπιβλέπει τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου, ὡς σήμερον ἡ ἀγορανομία. Ἀκόμη καθορίζει τὸ ὕψος τοῦ τόκου και ἀπαλλάσσει τὸν ἀγρότην τῆς καταβολῆς τοῦ τόκου ἀφοῦ δανεισθεῖς, διὰ νὰ καλλιεργῆσιν τὸν ἀγρόν του δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸν καλλιεργῆσιν, λόγω ἀνωτέρας βίας, μέτρον κοινωνικῆς και οἰκονομικῆς πολιτικῆς προστασίας τοῦ πτωχοῦ ἀγρότου, οὔτε κἂν ὑπάρχον σήμερον. Καὶ τόσα ἄλλα μέτρα οἰκονομικῆς παρεμβατικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἀδυνάτου ἀτόμου διὰ τὴν προστασίαν τοῦ Δημοσίου συμφέροντος.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον τῶν Φαραῶ ἐπεκράτει ἀνάλογος παρεμβατικὴ πολιτικὴ και ἐπὶ μίαν χιλιετηρίδα 1600—600 π.Χ. ἐπεκράτησε μία μορφή οἰκονομίας σοσιαλιστικῆ, τῆς μορφῆς τοῦ συγχρόνου κρατικοῦ σοσιαλισμοῦ. Εἰς τὴν χιλιετηρίδα αὐτὴν Γεωργοί, Τεχνῖται, Γραφεῖς, Στρατιωτικοὶ και Ὑπάλληλοι εἶναι ὅλοι ὑπηρεταὶ τοῦ Κράτους, διὰ τὸ ὅποιον ἐργάζονται και ὑπὸ τοῦ ὁποίου ρυθμίζεται και καταβάλλεται ἡ ἀμοιβὴ και ὁ τρόπος κί' ὁ χρόνος τῆς ἐργασίας.

Ἀλλὰ και εἰς αὐτὸν ἀκόμη τὸν κατ' ἐξοχὴν ἐμπορικὸν ἐλεύθερον λαὸν τῶν Φοινίκων ὑπάρχει κρατικὸς παρεμβατισμὸς διὰ μίαν ἐνιαίαν ἐμπορικὴν δράσιν και πολιτικὴν πρὸς κατανίκησιν τῶν ἀνταγωνιστῶν ἐμπορικῶν λαῶν και τὴν ἐπικράτησιν ἐπὶ τῶν ἀγορῶν τῆς Μεσογείου. Συνεπῶς δυνάμεθα βασιμῶς νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς ὅπως τὸν ἐννοοῦμεν σήμερον, ἀλλὰ ὑπὸ πρωτόγονον μορφήν, ὁ παρεμβατισμὸς εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν εἶναι μία μορφή οἰκονομικῆς πολιτικῆς ποῦ ἐφαρμόζεται ἀπὸ τὰ πανάρχαια ἀκόμη χρόνια εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν μας μέχρι σήμερον.

Ἀλλὰ κί' ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος και ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία, μετὰ τὴν οἶονεἰ παγκόσμιον οἰκονομίαν των, πάλιν παρεμβαίνουν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, ἔστω και ὑπὸ τὴν φορολογικὴν μορφήν τοῦ παρεμβατισμοῦ. Τὸ Βυζάντιον μετὰ τὸ θεοκρατικὸν του πνεῦμα, συνήθως καταρᾶται τὸ κερδοσκοπικὸν ἐμπόριον και τὴν τοκογλυφίαν, ἀλλὰ παραλλήλως μετὰ τὴν οἶκον. πολιτικὴν του

εὐνοεῖ τὴν δημιουργίαν Λατιφουντίων (τσιφλίκια) εἰς βάρος τῶν μικρογεωργῶν καὶ μετατρέπει τοὺς ἐλευθέρους μικροκαλλιεργητὰς εἰς δούλους τῆς Γῆς, δουλοπαροίκους.

Εἶναι ὁμως ἀλήθεια, ὅτι γίνονται ἀπὸ φωτισμένους Αὐτοκράτορας προσπάθειαι οἰκονομικῆς πολιτικῆς ὑπὲρ τῶν ἀδυνάτων, ἀλλὰ τελικῶς ἐπικρατοῦν τὰ συμφέροντα τῶν δυνατῶν, τῆς ἀγροτικῆς ἀριστοκρατίας, ὅπως ἦτο ἡ Φεουδαρχία τοῦ Μεσαίωτος.

Ἡ Ἀναγέννησις, πού προσδοκᾷ νὰ ἰδῇ τὸν Θεὸν ὁ ἄνθρωπος πρόσωπον μὲ πρόσωπον καὶ νὰ εἴπῃ τὸν πόνον τοῦ ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ πικραμένον πάντοτε κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ζῶον, φέρει εἰς τὸν κόσμον μας νέας ὑψηλόφρονας ἰδέας μὲ τὴν μορφήν θρησκευτικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ ἐπαναστάσεων κοινωνικῶν, αἱ ὁποῖαι πνίγονται εἰς τὸ αἷμα των συνήθως. Ἀλλὰ ὁ Χριστιανισμὸς των διὰ πρώτην φοράν ἐξυμνεῖ ἡρωικᾶ τὴν Ἔργασίαν ἀπὸ τόσον ὑπέροχα χεῖλη θεῖα : Ὅ μὴ ἐργαζόμενος μηδὲ ἐσθιέτω, θὰ διακηρύττῃ ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος συνεχῶς μὲ τὸ δίδαγμα τῆς ἀναγεννήσεως

Ἀλλὰ ἡ Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ ἦταν σχεδὸν πάντοτε ὑπὲρ τῶν δυνατῶν, τῶν κρατούντων καὶ ἐλάχιστα ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν ἀδυνάτων, τῶν μὴ κρατούντων. Οἱ δυνατοὶ διακηρύττουν ὅτι ἀπὸ θεῖαν καταγωγὴν καὶ μὲ θεῖον δίκαιον κυβερνοῦν τὰς τύχας τῆς πολιτείας, τὰς τύχας τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ τοῦτο γίνεται πιστευτὸν μέχρι τὴν ἐποχὴν πού ἐκσκοῦν κατόπιν αἱ τρεῖς μεγαλοφάνταστοι καὶ μεγαλόνοοι ἐπαναστάσεις, δηλαδή ἡ Ἀγγλικὴ (1650 μ.Χ.) ἡ Ἀμερικανικὴ τὸ 1776 μ.Χ. καὶ ἡ Γαλλικὴ τὸ 1789 μ.Χ. Ἐπαναστάσεις πού προσδοκοῦν μίαν νέαν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, μίαν νέαν οἰκονομίαν, μίαν δικαιότεραν Κοινωνίαν. Χαρακτηριστικαὶ εἶναι αἱ ἰδέαι τῆς Διακηρύξεως τῆς Ἀνεξαρτησίας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς ἡ ὁποία μεταξὺ ἄλλων ἔγραφε : «Θεωροῦμεν ὡς ἀνταποδείκτους τὰς ἀκολούθους ἀληθείας, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γεννιοῦνται ἴσοι, ὅτι εἶναι προικισμένοι ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν μὲ ὠρισμένα ἀναφαίρετα δικαιώματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Ζωή, ἡ Ἐλευθερία καὶ ἡ ἐπιδίωξις τῆς Εὐτυχίας».

Τότε μία νέα ἐποχὴ ἐγενᾶτο, μία νέα κοινωνία πλέον ἀνθρώπινος ἐχαρίζετο εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, μία δικαιότερα Πολιτεία. Ἐνα νέον φῶς ἐθέρμαινε τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν τοῦ κόσμου ὅλου. «Γι' αὐτὸ μὴν στέλνεις ποτὲ νὰ ρωτήσης διὰ ποιὸν χτυπᾷ ἡ Καμπάνα. Χτυπᾷ καὶ γιὰ σένα, γιὰ μένα, γιὰ τὸν ἀγνωστον ἀδελφὸ σου, γιὰ ὅλους μας χτυπᾷ ἡ Καμπάνα τοῦ πνεύματος καὶ τῶν νέων ἰδεῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχη μιὰ θερμὴ καρδιά μέσα μας καὶ μιὰ ἀπέραντη ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο, τὸν ἀνώνυμον ἄνθρωπο τῆς Κοινωνίας καὶ τῆς ἐποχῆς».

Δ'.—Καὶ ἔτσι, Κυρίες καὶ Κύριοι, κατὰ τὰ τέλη τοῦ 17ου αἰῶνος διεδέχθησαν τὸ θεῖον δίκαιον τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν δυνατῶν, τὰ ἀνθρώπινα

δικαιώματα και τὸ Κοινωνικὸν Συμβόλαιον. Καὶ τὸ θεῖον δίκαιον τῆς Ἐκκλησίας ὑπεχώρησεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀνεκτικότητος καὶ εἰς τὴν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «μία ἐκουσία ἔνωσις ἀνθρώπων» ἡ ὁποία συνιστᾶται κατ' ἀπολύτως ἐλεύθερον καὶ αὐτόματον τρόπον» (Locke). Καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, κατόπιν συμφωνίας καὶ ἐνὸς Κοινωνικοῦ Συμβολαίου ὀργανώνουν τὰ Κράτη, καὶ τὴν Κοινωνίαν των καὶ αὐτοὶ τὰ καταργοῦν καὶ διοργανώνουν νέα κράτη καὶ νέας κοινωνίας ἀνθρώπων, μὲ μοναδικὴν πάντοτε ἐλπίδα μιᾶς νέας ζωῆς, μιᾶς καλυτέρας καὶ εὐτυχεστέρας ζωῆς μὲ ἀνεκτὸν ὄριον ἐλευθερίας, εὐτυχίας καὶ δικαιοσύνης. Ἰδέαι νέαι, λοιπόν, πλημμυροῦν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Μία νέα ζωὴ φλογίζει τὴν φαντασίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πολιτικῶν φιλοσόφων, οἱ ὁποῖοι φιλοδοξοῦν τὴν μεγάλην ἀληθινὰ τιμὴν νὰ δώσουν εἰς τὰς ιδέας οὐρα καὶ ὁστᾶ, καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν νὰ κατακτήσουν τὴν Δόξαν, τὴν Ἀθανασίαν καὶ τὴν Εὐγνωμοσύνην ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὅλων τῶν Πατρῶν.

Καὶ ἀκόμη πενήντα ἔτη βραδύτερον παρηγγωνίσθη ἡ θεία καταγωγή καὶ ἡ ἀπεριόριστος κυριαρχία τοῦ καθήκοντος, ἀπὸ ὑπολογισμοῦς ὠφελιμότητος. Ὁ Λόκ κι' ὁ Χιούμ ἐθεμελίωσαν ἐπὶ τῆς ὠφελιμότητος τὸν Ἀτομισμὸν. Τὸ Κοινωνικὸν Συμβόλαιον ἐξερραλίξεν οὕτως εἰς τὸ ἄτομον ὠρισμένα δικαιώματα καὶ ἡ νέα Ἠθικὴ τοῦ ἠτιολογημένου Ἐγωισμοῦ, Ἀτομισμοῦ, ἔθετε τὸ ἄτομον εἰς τὸ κέντρον τῆς συζητήσεως τοῦ πνεύματός μας. «Ἡ μόνη ὑποχρέωσις τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς ἡ ἀρετὴ, διδάσκει ὁ Χιούμ, εἶναι ὁ ὀρθὸς ὑπολογισμὸς καὶ ἡ διαρκὴς προσπάθεια πρὸς τὸ μέγιστον ὄριον τῆς εὐτυχίας» Μὲ τὰς ιδέας αὐτὰς συνεφώνουν οἱ συντηρητικοὶ καὶ οἱ νομικοὶ. Αὐταὶ ἐδικαιολόγουν τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν, τὴν ἐλευθέραν διάθεσιν τοῦ κατέχοντος ἀτόμου ἰδιοκτητοῦ τῶν μέσων παραγωγῆς, ἦταν ἡ νέα φιλοσοφία τοῦ Ἀτομισμοῦ.

Αἱ ιδέαι αὐταὶ τοῦ Ἀτομισμοῦ, ἀποτελοῦν τὴν συνεισφοράν τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνος καὶ ἀποτελοῦν τὴν πνευματικὴν ἀτμόσφαιραν μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν καὶ σήμερον. Αἱ ιδέαι καὶ αἱ ἀρχαὶ τοῦ Ἀτομισμοῦ ἐκλόνησαν τὸ θεῖον δίκαιον τῶν ἡγεμόνων, ἀλλὰ μαζὶ ἰσχυροποίησαν τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν ἔννομον τάξιν. Καὶ δύναται νὰ εἴπη κανεὶς ὅτι ὁ Ἀτομισμὸς εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐμφανίζεται ὑπὸ δύο κατευθύνσεις οἰκονομικῆς πολιτικῆς, αἱ ὁποῖαι ἀπέβησαν αὐτοτελεῖς Σχολαὶ καὶ σχεδὸν ἀνεξάρτητα ἀλλήλων δύο οἰκονομικὰ συστήματα οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἐντὸς ἐνὸς κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ συστήματος τῆς Κεφαλαιοκρατίας. Τὸ πρῶτον εἶναι ὁ Ἐμποροκρατισμὸς μὲ ἔντονον Κρατικὸν Παρεμβατισμὸν ὑπὲρ προστασίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς Βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου καὶ δεύτερον τὸ Φυσιοκρατικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι προῖον τῆς διδασκαλίας τῶν πολιτικῶν φιλοσόφων περὶ Φυσικῆς τάξεως, φυσικοῦ Δικαίου καὶ φυσικῆς Ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου.

Ἡ ἐμποροκρατικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἐπεδίωκε καὶ ἐπιδιώκει μὲ κάθε μέσον νὰ προστατεύσῃ τὴν μόλις ἀναφαινομένην ἐθνικὴν βιομηχανίαν, ὥστε αὐτὴ νὰ ἀναπτυχθῇ ἀνέτως καὶ μὲ κάθε μέσον νὰ αὐξήσῃ τὰς ἐξαγωγὰς τῆς χώρας, τοῦ ἐθνικοῦ ἐμπορίου πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ὑπαρξίς Ἐνεργητικοῦ Ἐμπορικοῦ Ἴσοζυγίου. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἀγαθῶν ποῦ θὰ ἐξῆγε, πρὸς ἄλλας χώρας τὸ ἐθνικὸν ἐμπόριον, νὰ εἶναι μεγαλύτερα τῆς ἀξίας ἐκείνων τῶν ἀγαθῶν ποῦ θὰ εἰσῆγοντο εἰς τὴν χώραν, ἀπὸ ξένας χώρας. Ἡ μεγαλύτερα αὐτὴ ἀξία τῶν ἀγαθῶν ποῦ θὰ ἐξῆγοντο, θὰ ἐπετίγγανε τὴν εἰσοδὴν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἰς τὴν χώραν. Ἐτσι ἡ εἰσοδὴ αὐτὴ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου χρήματος θὰ ἤρξανε τὸ ἤδη ὑπάρχον χρυσὸν-χρῆμα εἰς τὴν χώραν, θὰ ἤρξανε λοιπὸν τὸν πλοῦτον τῆς χώρας. Διότι οἱ Ἐμποροκράται ἐπαύτιζαν τὸν πλοῦτον μὲ τὸν χρυσὸν-τὸ χρῆμα, ἔτσι τοῦλάχιστον μᾶς ἐδίδαξεν ὁ Ἄδαμ Σμιθ περὶ αὐτῶν.

Κατὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἐμποροκρατισμοῦ, δὲν ἔχει σημεσίαν διὰ τὴν εὐμάρειαν ἐνὸς κράτους, ἂν ὑπάρχῃ περισσώτερον ἢ ὀλιγώτερον χρῆμα εἰς μίαν πολιτείαν. Ἡ καλὴ πολιτικὴ τῶν ἀρχῶν συνίσταται εἰς τὴν διατήρησιν τῆς αὐξήσεώς του. Πρέπει νὰ ὑφίσταται ἡ τάσις αὐξήσεως τοῦ χρυσοῦ-χρήματος. Κατ' αὐτὸν μόνον τὸν τρόπον διατηρεῖται ἡ ζωηρότης τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ ἐξυψοῦται τὸ ἐπίπεδον τῶν ἐργαζομένων, φαινόμενα ποῦ δημιουργοῦν πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ πολιτικὴν δύναμιν. Ἀφοῦ ὁ πλοῦτος εἶναι δύναμις. Τὸ Κράτος ἀντιθέτως τοῦ ὁποίου τὸ χρῆμα ἐλαττοῦται, καθίσταται ὀλιγὸς ἀσθενέστερον καὶ ἀθλιώτερον ἀπὸ ὅ,τι εἶναι ἐν ἄλλο Κράτος, ἔστω καὶ ἂν τὸ τελευταῖον δὲν ἔχῃ περισσώτερον χρῆμα, ἀλλὰ ὅμως παρουσιάζει τὰς αὐξήσεώς του.

Τὸ Ἐμποροκρατικὸν σύστημα ἔτσι αὐξάνει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀτομικοῦ, διὰ τοῦ κινήτρου τοῦ μεγαλύτερου κέρδους ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου — τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου τιθεμένου εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν — καὶ τὸ ὅλον ἐπεκτεινόμενον παγκόσμιον ἐμπόριον ὀξύνει συνεχῶς τὸ ἀνταγωνιστικὸν πνεῦμα καὶ ἐντείνει τὸν ἀτομισμὸν τῶν ἀνταγωνιζομένων ἐμπόρων καὶ γενικῶς τοῦ οἰκονομικοῦ ἀνθρώπου, ὁ ἑποῖος ἐπιτακτικῶς πλέον ἀποζητεῖ ἀπὸ τὴν κρατικὴν ἐμπορικὴν πολιτικὴν νὰ τὸν βοηθῇ καὶ νὰ τοῦ δίδῃ πλοῦτον καὶ δύναμιν διὰ καταλλήλων μέτρων, ὥστε νὰ νικήσῃ εἰς τὸ διεθνὲς ἐμπόριον τοὺς ἀντιπάλους του, ἀφοῦ τὰ κέρδη τῆς νίκης του θὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὴν χώραν ὡς νέον χρυσὸν-χρῆμα καὶ θὰ κάμουν αὐτὴν περισσώτερον πλουσίαν καὶ πλέον ἰσχυράν. Διότι, λέγουσιν, τὸ ἀτομικὸν συμφέρον τοῦ ἐμπόρου καὶ βιομηχάνου, συμπίπτει μὲ τὸ γενικώτερον συμφέρον τῆς χώρας καὶ ἔτσι ὀφείλει ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ Κράτους νὰ διαμορφωθῇ εἰς καθαρῶς ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν πολιτικὴν, κυρίως, ὑπὲρ τοῦ ἐθνικοῦ ἐμπορίου καὶ εἰς βᾶρος τοῦ ξένου ἐμπορίου καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς παραγωγῆς. Ὁ χρυσὸς-πλοῦτος-χρῆμα-δύναμις οἰκονομικὴ τοῦ ἐμπόρου, λέγουσιν, εἶναι μαζὶ καὶ χρυσὸς-πλοῦτος-χρῆμα-δύναμις

οικονομική καὶ δύναμις πολιτικὴ τοῦ κράτους. Ἀπόψεις, καθὼς παρατηρεῖτε, καὶ σήμερον κρατοῦσαι.

Διότι οἱ ἐμποροκράται ἐφρόνουν ὀρθῶς, ὅτι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος διαθέτει μεγάλην ποσότητα χρυσοῦ—χρήματος, δύναται νὰ ἀποκτήσῃ κάθε ἀγαθὸν ποῦ ἔχει ἀνάγκη ν' ἀποκτήσῃ ἢ κάθε ἀγαθὸν ποῦ ἐπιθυμεῖ. Ἔτσι ἐφρόνουν, ὅτι καὶ ἡ ἐμπορικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ δύναμις συνεκεντροῦτο εἰς τὰ Κράτη ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα συνεπεία τῆς μεγάλης βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως ἢ τοῦ ἐμπορίου των ἐκινήτοισαν σοβαρὰς σχετικῶς ποσότητος χρήματος, τὸ ὁποῖον ἐκερδίζετο εἴτε ἀπὸ τὰ ἰδικὰ των μεταλλεία, ὡς π.χ. ἡ Ἰσπανία, ἡ Πορτογαλλία, εἴτε διὰ τοῦ ἐμπορίου, ὡς π.χ. ἡ Ὀλλανδία, ἡ Ἰταλία, ἡ Γερμανία, ἡ Ἀγγλία κ.ἄ. Διὰ τοῦτο οἱ ἐμποροκράται συνεπεῖς πρὸς τὴν ἐποχὴν των ἐπίστευαν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ εὐρωστία ἐνὸς κράτους εὐρίσκεται εἰς ἀναλογίαν μὲ τὴν ποσότητα τῶν πολυτίμων μετάλλων ποῦ κυκλοφοροῦν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς πολιτείας. Δηλαδή ἀπόψεις καὶ σήμερον ἐν πολλοῖς, κρατοῦσαι παρ' ὅλην τὴν πλάνην των. Διότι σήμερον ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη διακηρύττει ὅτι ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δύναμις μιᾶς χώρας καὶ ἐνὸς κράτους ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς ἰκανοὺς ἀνθρώπους, ἀπὸ τοὺς εἰδικευμένους τεχνικῶς ἐργαζομένους, οἱ ὁποῖοι παράγουν ὑπηρεσίας καὶ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ ποῦ παράγονται εἰς τὴν χώραν μὲ τὸν εὐφυᾶ συνδυασμὸν τῶν τριῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἤτοι τῆς Ἐργασίας, τοῦ Κεφαλαίου καὶ τοῦ Ἐδάφους—γενικώτερον τῆς φύσεως. Πλοῦτος εἶναι τὰ ἀγαθὰ καὶ αἱ ὑπηρεσίαι καὶ ὄχι τὸ χρῆμα, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο εἶναι χρυσός. Τὸ χρῆμα εἶναι ἐν ὄργανον ἐξυπηρετήσεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, ἐν γενικὸν μέτρον τῆς ἀξίας τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἐν γενικὸν ἀνταλλακτικὸν μέσον καὶ τίποτε περισσότερον. Καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν διέκρινεν ἕνας ἐξέχων ἐμποροκράτης ὁ Λῶου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τότε συνέλαβεν ὀρθῶς τὴν λειτουργίαν τοῦ χρήματος εἰς τὴν οἰκονομικὴν κοινωνίαν. Ἐθεώρει οὗτος, ἀπὸ τότε ἀκόμη, τὸ χάρτινον χρῆμα ὡς πλήρως ἐπαρκοῦν εἰς τὸν κυκλοφοριακὸν σκοπὸν του καὶ ὡς εὐκόλως ρυθμιζόμενον εἰς τὴν ποσότητα αὐτοῦ μὲ τὰς ἐκάστοτε ἀνάγκας τῆς οἰκονομίας εἰς χρῆμα. Καίτοι δέ, τὸ χάρτινον χρῆμα εἶναι ἄνευ πραγματικῆς ἐμπορικῆς ἀξίας, ὅμως τοῦτο, τὸ χάρτινον χρῆμα ἐκπληρώνει τὸν σκοπὸν του, διότι δύναται νὰ ἀποκτήσῃ ἀξίαν ἀπὸ τὴν κυκλοφοριακὴν του ἰκανότητα καὶ μάλιστα διὰ τῆς περιωρισμένης ἐκδόσεώς του ν' ἀποκτήσῃ μεγάλην ἀξίαν. Ἀποφίς κρατοῦσα σήμερον μὲ ὅλην τὴν βεβαιότητα αὐτῆς.

Ὅμως, ἔστω καὶ ἂν ἡ πίστις τῶν ἐμποροκρατῶν, ὅτι τὸ χρῆμα εἶναι ὁ μοναδικὸς πλοῦτος καὶ ἡ δύναμις τοῦ κράτους, ἦτο μία ἀγαθὴ πλάνη, ἀλλὰ ὅπωςδὴποτε μία πλάνη, ἐκυβερνήθη ὁ κόσμος ἀπὸ τὴν ὠραίαν αὐτὴν πλάνην καὶ ὠδήγησεν εἰς τὴν διαμόρφωσιν μιᾶς ὀρθῆς ἐμπορικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Αὐτὴ ἦτο ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ ἐντόνου κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ διεθνοῦς κυρίως ἐμπορίου καὶ ἡ ὀρθότης αὐτῆς ὠδήγησεν, ὥστε νὰ υἱοθετηθῇ αὐτὴ ἡ προστα-

τευτικῇ, οἰκονομικῇ πολιτικῇ ἀπὸ ὅλα τὰ Κράτη εἰς ὅλους τοὺς μετέπειτα χρόνους καὶ ἀκόμη καὶ σήμερον. Ἡ ἐμποροκρατικὴ αὕτη, προστατευτικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ, εἶχε γενικευθῆ κατὰ τὸν 16ον-17ον αἰῶνας, αἰῶνας ἐμποροκρατισμοῦ καὶ βιομηχανοκρατισμοῦ. Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια ἦταν καὶ εἶναι μία : Ἡ ἐθνικὴ αὕτη ἐμπορικὴ πολιτικὴ τῶν ὑπὸ ἀνάπτουξιν εὐρισκομένων τότε ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν κρατῶν, ἐπέδιωκε νὰ κερδίσῃ πλοῦτον καὶ δύναμιν εἰς βάρος τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Καὶ οἱ φυσιοδίφαι ἄλλωστε διδάσκουν, ὅτι ἡ γένεσις, ἡ διατροφή, καὶ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐνὸς πράγματος στηρίζεται ἐπὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ ἑτέρου.

Ἔτσι καὶ οἱ ἐμποροκράται καὶ οἱ βιομηχανοκράται μὲ τὴν παρεμβατικὴν οἰκονομικὴν τῶν πολιτικῶν τῆς προστασίας τῆς ἐθνικῆς τῶν βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ τῶν ἐμπορίου ἦταν ἀληθῶς σύμφωνοι πρὸς τὴν φύσιν τῆς ζωῆς. Αὕτη ἡ ἐμποροκρατικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς προστασίας διὰ δασμῶν καὶ ἀπαγορεύσεων εἰσαγωγῆς ξένων ἀγαθῶν, ἐφημερόσθη ἀπὸ ὅλα σχεδὸν τὰ σύγχρονα μεγάλα βιομηχανικὰ κράτη. Ἰδιαιτέρως μὲ πείσμα καὶ πείσμονα ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν ἐζήρμησεν αὐτὴν εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Κόλμπερτ (1619-1683) καὶ ὡς ἐκ τούτου μερικοὶ οἰκονομολόγοι ἀπεκάλεσαν τὸν ἐμποροκρατισμὸν ὡς κολμπερτισμὸν. Τοῦτο ὅμως εἶναι ὀρθὸν μόνον διὰ τὴν Γαλλικὴν οἰκονομικὴν φιλολογίαν. Ἀξίζει νὰ ἴδωμεν ἐν ὀλίγοις τὴν πολιτικὴν του αὐτῆν, ὡς ἐν δεῦγμα ἐμποροκρατισμοῦ, εἰς τὴν ἐφαρμογὴν του :

Ὁ Κόλμπερτ ἦτο φιλελεύθερος μὲν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γαλλίας καταργήσας κάθε φραγμὸν ἀναπτύξεως τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ ἔτσι ἔδωκε μεγάλην ὠθησιν εἰς ἔντονον οἰκονομικὴν δραστηριότητα. Ὡς πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, ὅμως, ἐμπόριον — ἰδίᾳ τὸ εἰσαγωγικὸν ἐξωτερικὸν ἐμπόριον — ἦτο ἐπιεικὴς πρὸς τὰς χώρας ἐκεῖνας τὰς ὁποίας δὲν ἐφοβεῖτο ἡ γαλλικὴ βιομηχανία καὶ τὸ γαλλικὸν ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ὡς ἀνταγωνιστάς, ἀλλὰ αὐστηρὸς προστατευτικὸς δι' ἐκεῖνας τὰς χώρας ποῦ ἦταν ἀνώτεραι εἰς βιομηχανικὴν ἀνάπτουξιν καὶ ἔτσι ἐπικίνδυνοι ἀνταγωνισταὶ τῶν γαλλικῶν προϊόντων, ὥστε μὲ τὴν αὐστηρὰν πολιτικὴν του διὰ δασμῶν καὶ ἀπαγορεύσεων νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐθνικὴν γαλλικὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ γαλλικὸν ἐμπόριον καὶ ἀκριβαίνοντας μὲ τὴν ἐπιβολὴν μεγάλων δασμῶν τὰ ξένα ἀγαθὰ ἔκαμνεν ἱκανώτατον τὸ ἐθνικὸν ἐμπόριον διὰ νὰ νικήσῃ εἰς τὸν ἀνταγωνισμὸν καὶ οὕτω τὰ βοηθοῦσε νὰ ἀναπτυχθοῦν. Μὲ τὴν πολιτικὴν του αὐτῆν ἐβοήθησε τὰ μέγιστα καὶ κατέστησε δυνατὴν τὴν ἀκμαίαν ἀνάπτουξιν τῆς ἐθνικῆς γαλλικῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ γαλλικοῦ ἐμπορίου. Γενικῶς δύναται νὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι ὁ Κόλμπερτ εἰργάσθη πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἀστικῆς τάξεως, ὥστε νὰ παραμερίσῃ αὐτὴ διὰ τῆς οἰκονομικῆς ἀνθῆσεώς της καὶ τοῦ πλοῦτου της, τὸν κλῆρον καὶ τὴν εὐγένειαν.

Ἀλλὰ ὁ ἐμποροκρατισμὸς καὶ ὁ βιομηχανοκρατισμὸς αὐτὸς ἐπρόσεξε καὶ ἐβοήθησε μὲ τὴν οἰκονομικὴν του πολιτικὴν μονομερῶς τὴν ἀνάπτουξιν τοῦ

έθνικοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου καὶ τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας. Εἰς τὴν Γεωργιαν οὔτε καὶν ἔδωκε σημασίαν. "Ἐνα βασικὸν σφάλμα πού ἐπροκάλεσε τὴν ἄμεσον ἀντίδρασιν τῆς γεωργικῆς κοινωνίας καὶ ἔτσι ἐστάμινεν ἡ ὥρα τῆς ἐμφανίσεως ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου τῶν Φυσιοκρατῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι συστηματικοὶ ἐρευνηταὶ τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων ἐντὸς τῆς οἰκονομικῆς Κοινωνίας, ὡς εἶναι ἡ Παραγωγή, ἡ Κυκλοφορία καὶ ἡ Διανομὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀπεκάλουν διὰ πρῶτην φορὰν ἑαυτούς, ὡς Οἰκονομολόγους. Ἀργότερον, ὅμως, ὅταν οἰκονομολόγους ἀπεκάλουν ὅλους τοὺς ἐργάτας τῆς οἰκονομικῆς γνώσεως, ἐπανῆλθον οἱ Φυσιοκράται πρὸς διάκρισιν καὶ ἀπεκάλουν πάλιν ἑαυτούς μόνον ὡς Φυσιοκράτας. Πάντως οἱ ἐμποροκράται εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι πρῶτοι διεμέρφωσαν μίαν σαφῶς καθοριζομένην οἰκονομικὴν πολιτικὴν καὶ ἔτσι ἔκαμαν τὸ πρῶτον βῆμα θεμελιώσεως τῆς Ἐπιστήμης τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας καὶ δὴ τῆς Ἐρημοσμένης Πολιτικῆς Οἰκονομίας. Διὺτι διέγνωσαν τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα καὶ ἐπρότειναν, ἔστω καὶ μονομερῶς, τὰ μέσα καὶ τὰ μέτρα, διὰ τῶν ὁποίων ἓνα ὄργανωμένον Κράτος θὰ δύναται νὰ ἐφοδιασθῇ μὲ τὰ ἀπαραίτητα ἀγαθὰ, ὥστε νὰ ἐπιτύχη τὸν πλοῦτον τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν τῆς Πολιτείας. Ἀλλὰ ὁμολογουμένως οἱ πρῶτοι πού ἀντίκρουσαν σαφῶς, ὅτι ἡ Παραγωγή τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, εὐρίσκεται· εἰς ἄμεσον ἀλληλεξάρτησιν καὶ ἀλληλοσυμπλήρωσιν πρὸς τὴν Διανομὴν αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἦταν οἱ Φυσιοκράται, τὴν διδασκαλίαν τῶν ὁποίων ἀμέσως θὰ ἴδωμεν. Ἐκ τούτου ἀνήκει εἰς τοὺς Φυσιοκράτας ὁ τίτλος τῆς τιμῆς, ὡς τῶν θεμελιωτῶν τῆς Οἰκονομικῆς Ἐπιστήμης.

Καὶ ἡ Φυσιοκρατικὴ θεωρία καὶ οἱ φυσιοκράται προῆλθαν ἀπὸ τοὺς πολιτικούς φιλοσόφους τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνων καὶ δὴ ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν περὶ Φυσικοῦ Δικαίου καὶ περὶ Φυσικῆς Ἰσότητος τῶν ἀνθρώπων μεταξὺ των, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐκυφορήθη καὶ ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις καὶ ἡ νέα Κοσμοαντίληψις μιᾶς δικαιοτέρας καὶ ἐλευθέρας δημοκρατικῆς Κοινωνίας.

Ἡ φυσικὴ καὶ ἡ λογικὴ κατάστασις, ἐδίδασκον οἱ φιλόσοφοι αὐτοὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, εἶναι νὰ συναπαρτίξεται ἡ κοινωνία μας ἀπὸ ἄτομα ἐλεύθερα εὐρισκόμενα καὶ ζῶντα ἐν ἰσότητι, ἐπομένως κάθε ἀντίθετος κατάστασις εἶναι παρερμηνεία καὶ ἱστορικὴ ἀδικία.

Λογικὸν εἶναι κάθε ἄτομον νὰ ἐπιδιώκη ἐλευθέρως τὸ ἀτομικόν του συμφέρον, ἀρκεῖ νὰ μὴ παραβλάπτῃ τὸν ἄλλον. Ἐπομένως ἓνας φυσικὸς αὐτοκαθορισμὸς τῆς ζωῆς, κάθε ἀτόμου, διέπει τὴν Κοινωνίαν. Ἐτσι ἡ κρατικὴ παρέμβασις καὶ κηδεμονία πρέπει νὰ περιορίζεται εἰς τὴν διατήρησιν μόνον τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς Πολιτείας. Δηλαδὴ τὸ Κράτος σκοπὸν ὑπάρξεως ἔχει, νὰ παρέχῃ μὲ τὰ ὄργανά του τὴν Ἀσφάλειαν εἰς τὴν ἐλευθέραν ζωὴν τοῦ ἀτόμου καὶ νὰ προστατεύῃ, ὡς Ἀγγελοσ Προστάτης, τὴν περιουσίαν καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἀτόμου, τοῦ πολίτου. Ἐτσι ἐκτυποῦσεν ἤδη ἡ

Καμπάνα μιᾶς Νέας Ἐποχῆς Ἐλευθερίας, ὅπου ἡ μοναδικὴ κυριαρχοῦσα Θεὰ - Ἰδέα μέσα εἰς τὴν Κοινωνίαν, θὰ ἦταν ἡ Ἐλευθερία τοῦ Ἀτόμου, τοῦ Πολίτου.

Κατὰ φυσικὴν, λοιπόν, συνέπειαν, οἱ φιλόσοφοι ἐζήτουν καὶ διὰ τῶν οἰκονομολόγων τώρα, τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Γεωργίας, ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς περιφρονήσεως τῶν ἐμποροκρατῶν καὶ ἤδη τὴν ἀνακήρυξιν τῆς, ὡς τῆς μοναδικῆς πηγῆς τοῦ πλοῦτου τῶν ἐθνῶν. Τὸ κίνημα τῶν Φυσιοκρατῶν ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐζήτουν οἱ οἰκονομολόγοι τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐπαγγελματιῶν ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν συντεχνιῶν καὶ τῶν κρατικῶν κληδεμονιῶν, τὰ ὅποια ἐμπόδιζαν πλέον τὴν προσαρμογὴν πρὸς τὰς νέας συνθήκας τῆς ὁλοῦν ἀναπτυσσομένης τεχνικῆς τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἀκόμη τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἐμπορίου ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν περιορισμῶν τῶν ἐμποροκρατῶν καὶ τὴν χαρναγὴν προαγγέλλουν ἐνὸς ἐλευθέρου παγκοσμίου ἐμπορίου. Λέγουν ὅτι ἡ φυσικὴ τάξις ἀποζητεῖ καὶ οἱ φυσικοὶ νόμοι τῆς ζωῆς διατάσσουν Ἐλευθερίαν. Διότι εἰς τὴν φύσιν καὶ τὴν κοινωνίαν ὑπάρχει μία φυσικὴ τάξις, μία Νέτσιουραλ Ὄρντα, καὶ αὕτη ἡ φυσικὴ τάξις διδάσκει ὅτι ἡ Κοινωνία μας εἶναι δημιούργημα μιᾶς ἀνωτέρας δυνάμεως τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ νόμοι ποῦ κυβερνοῦν τὴν κοινωνίαν εἶναι νόμοι θεῖοι, νόμοι ἀπαράβατοι καὶ ἀντιτίθενται πρὸς τὴν κοινωνικὴν τάξιν ποῦ εἶναι τεχνητὸν δημιούργημα τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως. Ἡ φυσικὴ τάξις προϋπῆρξε καὶ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ λέγομεν «χρυσοῦν αἰῶνα» τῆς κοινωνίας, εἶναι ὁ κῆπος τῆς Ἐδέμ ἡμῶν τῶν χριστιανῶν, ὁ ἀπολεσθεὶς παράδεισος ποῦ ἔπρεπε νὰ ἐπαναποκτηθῇ. Καὶ ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος γεννιέται μὲ ἕνα φῶς καὶ ἡ καρδιά του γνωρίζει τοὺς προϋπάρχοντας νόμους τῆς φύσεως, ποῦ ἐπιβάλλουν ἐν κατακλειδί: σεβασμὸν πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν κυριαρχίαν. Ἡ δὲ φυσικὴ τάξις εἶναι ἡ θεία τάξις. Ὅλα τὰ συμφέροντα καὶ ὅλαι αἱ ἐπιθυμίαι μας ἐνοῦνται καὶ ἀποτελοῦν διὰ τὴν κοινὴν μας εὐτυχίαν ἀρμονίαν, τὴν ὅποιαν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν, ὡς ἔργον εὐεργετικῆς Προνοίας ἐπιθυμοῦσης, ὅπως ἡ Γῆ καλύπτεται ὑπὸ εὐτυχῶν ἀνθρώπων. Αἱ ἀπόψεις αὐταὶ σήμερον, γράφει ὁ Ζίντ, εἶναι ἄνευ ἀξίας, τότε δμως ποῦ ἐλέχθησαν κατέπληξαν τὸν Κόσμον.

Αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ διὰ τὴν φύσιν τῆς Οἰκονομίας τῆς Κοινωνίας μας, ἤρθε νὰ μᾶς τὴν γνωστοποιήσῃ μὲ τὸν περίφημον Οἰκονομικὸν Πίνακά του ὁ ἀρχηγὸς τῶν Φυσιοκρατῶν, ὁ ἰατρὸς τῆς Μαρκησίας Πομπαδούρ, Φραγκῖσκος Κεναί (1694-1774).

Ὁ Οἰκονομικὸς Πίναξ τοῦ Κεναί, εἶπεν ὁ Μιραμπώ (ὁ πρεσβύτερος) μὲ κάποια βέβαια μεγάλη ὑπερβολή, ὅτι εἶναι μετὰ τὴν ἐφεύρεσιν τῆς γραφῆς καὶ τοῦ χρήματος ἡ τρίτη μεγάλη ἐφεύρεσις τῆς ἀνθρωπίνης Κοινωνίας. Ἀλλὰ διὰ μᾶς σήμερον εἶναι ἐν σύνηθες σχῆμα ἐρεύνης τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων καὶ τίποτε περισσώτερον καὶ μάλιστα μὲ μεγάλην δόσιν ἀφελείας καὶ αὐθαιρέσιαις ἀναιτιολογήτου. Ἀλλὰ ἄς ἴδωμεν αὐτόν :

Εἰς τὸν Οἰκονομικὸν Πίνακα τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν φυσιοκρατῶν Κεναί, περιγράφεται ἡ Παραγωγή, ἡ Κυκλοφορία καὶ ἡ Διανομὴ τῶν οἰκον. ἀγαθῶν καὶ μάλιστα μετὰ αὐθαιρέτους ἀριθμούς. Δύο πάντως θεμελιώδεις ἰδέαι πλημμυρίζουν αὐτόν. Πρῶτον ἡ Ἰδέα ὅτι ὑπάρχει μία φυσικὴ τάξις, μία Νέτσιουραλ "Ορντα, μετὰ νόμους ἀλαθῆτους καὶ θείους ὀδηγοῦντας εἰς ἁρμονίαν τοῦ κόσμου καὶ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος μετὰ κρατικὰς παρεμβάσεις παραβιάζῃ τὴν φυσικὴν τάξιν αὐτὸ τοῦτο γίνεται μετὰ ζημίαν τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ Κράτους, καὶ δεύτερον ὅτι μόνον ἡ Γεωργία εἶναι ἡ πηγὴ ὄλων τῶν ἀπαραιτήτων ἀγαθῶν διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ μόνον ἡ γεωργία παράγει μετὰ καθαρὸν πλεόνασμα δημιουργοῦσα νέον πλοῦτον, *Produit net* πέραν τῶν ἐξόδων παραγωγῆς. "Ἐτσι σιγά-σιγά ἡ γεωργία μοναχὰ παρέχει γόνιμον καὶ παραγωγικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐνῶ τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα εἶναι ἄγονα καὶ μὴ παραγωγικά. Μόνον ἡ γεωργία δημιουργεῖ πλεόνασμα πέραν τῶν ἐξόδων παραγωγῆς. Εἰς ἐπαγγέλματα ὅμως, ὅπου ἡ ἐργασία δὲν συνεργάζεται μετὰ τὴν φύσιν δύναται μὲν νὰ διατηρηθῇ καὶ νὰ ἀνανεωθῇ τὸ παλαιόν, δὲν δύναται ὅμως, νὰ δημιουργηθῇ κάτι τὸ νέον. Καὶ μάλιστα διὰ πρώτην φοράν γίνεται, αὐθαιρέτως βέβαια, ἡ προσπάθεια νὰ διανεμηθῇ τὸ Κοινωνικὸν Προϊὸν μεταξὺ τριῶν κοινωνικῶν τάξεων ἤτοι εἰς τὴν παραγωγικὴν κοινωνικὴν τάξιν, ἀποτελουμένην ἐκ γεωργῶν, τὴν τάξιν τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τὴν ἄγονον τάξιν τῶν βιομηχάνων, τῶν ἐμπόρων, τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν κτλ. ἀλλὰ αὐτὴ ἡ Διανομὴ πρέπει νὰ γίνεται μετὰ πλήρη ἐλευθερίαν καὶ ὄχι μετὰ κρατικὸν παρεμβατισμὸν. Παρατηροῦμεν, λοιπόν, τὴν περιφρόνησιν τοῦ Κεναί πρὸς τοὺς ἀγόνους βιομηχάνους, ἐμπόρους, εἰς τελείως ἀντίθετον περιφρόνησιν τῶν ἐμποροκρατῶν πρὸς τὴν γεωργίαν. Κι' ὅπως ἀναφέρει εἰς τὸν Πλοῦτον τῶν Ἑθνῶν ὁ "Αδαμ Σμιθ, ἂν ἡ βέργα κάμπτεται πολὺ πρὸς τὸ ἓνα μέρος, λέγει μία παροιμία, τότε πρέπει ἐσὺ ἐξίσου πολὺ νὰ τὴν τεντώσῃς ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος διὰ νὰ τὴν κάμῃς ἴσια. "Ἐτσι οἱ Γάλλοι διανοηταὶ ποὺ ἐσχεδίασαν τὸ φυσιοκρατικὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον θεωρεῖ τὴν γεωργίαν, ὡς τὴν μόνην πηγὴν τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς εὐημερίας μιᾶς χώρας, ἠκολούθησαν προφανῶς τὴν ἀνωτέρω παροιμίαν καὶ ὅπως ἀσφαλῶς ὑπερετιμήθη εἰς τὰ μέτρα τοῦ Colbert ἡ σπουδαιότης τῆς ἀστικῆς βιομηχανίας συγκριτικῶς μετὰ τὴν γεωργίαν, ἔτσι φαίνεται ὅτι οἱ φυσιοκράτες, ὑπετίμησαν, εἰς τὸ σύστημα αὐτῶν, τὴν σπουδαιότητα τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων ἐπαγγελμάτων τὰ ὁποῖα ἐθεώρησαν ἄγονα καὶ μὴ παραγωγικά.

Εἰς ἄλλην ἐργασίαν τοῦ ὁ Κεναί διακηρύττει : « Ἀπὸ τὴν Φύσιν ἔχομεν : δίκαιον, τάξις καὶ νόμοι. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους : αὐθαιρέσια, κυβέρνησις καὶ καταναγκασμός ». Συνεπῶς τὸ ἄτομον πρέπει νὰ ἀφεθῇ πλήρως ἐλεύθερον, ἀφοῦ τὸ συμφέρον τοῦ ἀτόμου εἶναι καὶ συμφέρον τοῦ συνόλου. Φυσικὴ τάξις, φυσικοὶ νόμοι διέπουν τὴν οἰκονομίαν, ὅπως τὴν φύσιν καὶ ἔργον φρονήσεως εἶναι οὐχὶ ἡ ἀντίδρασις κατ' αὐτῶν ἢ ἡ παρέμβασις τοῦ Κράτους εἰς τὴν οἰκο-

νομικὴν ζωὴν, ἀλλὰ ἡ ἀναγνώρισις τῶν φυσικῶν τούτων νόμων καὶ ἡ συμμόρφωσις πρὸς αὐτούς. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ σύνθημα τῆς Νέας Σχολῆς ἦτο : Συναλλακτικὴ Ἐλευθερία. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ ἐπικρατῇ ἡ παρά τὴν φυσικὴν τάξιν προστατευτικὴ πολιτικὴ τῶν ἐμποροκρατῶν, νὰ ἐπικρατήσῃ σύμφωνα μὲ τὴν φυσικὴν τάξιν τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον, ἡ συναλλακτικὴ ἐλευθερία.

*Ἔτσι λοιπὸν ἐδίδαξαν οἱ φιλόσοφοι τὴν ὑπαρξίν μιᾶς Φυσικῆς Τάξεως, ἀλλὰ μόνον οἱ οἰκονομολόγοι ἐρμήνευσαν μὲ αὐτὴν τὴν ζωὴν ἐντὸς τῆς Κοινωνίας, σαφέστερον καὶ εἶπαν :

Ε'.—Ἀρκεῖ νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς, ὅτι συνετεία τῆς λειτουργίας τῶν φυσικῶν νόμων τὰ ἄτομα, τὰ ὁποῖα ὅλως ἐλεύθερα καὶ φωτισμένα ἐπιδιώκουν τὰ προσωπικὰ αὐτῶν συμφέροντα, συγχρόνως προάγουν καὶ τὸ γενικὸν καλόν ! Ἔτσι ἐλύθησαν αἱ φιλοσοφικαὶ δυσκολίαι ! Καὶ ἀκόμη πρὸς τὴν φιλοσοφικὴν διδασκαλίαν, ὅτι τὸ Κράτος δὲν ἔχει οὐδὲν δικαίωμα ἀναμίξεως εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, καὶ πρὸς τὸ θεῖον θαῦμα, ὅτι τὸ Κράτος οὔτε κἄν ἔχει ἀνάγκη νὰ ἀναμιχθῇ, συμπαρατάσσεται ἤδη τώρα καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀπόδειξις, ὅτι ἡ ἀνάμιξις τοῦ Κράτους εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν δὲν ὠφελεῖ καθόλου. Τὴν ἀποψίν αὐτὴν τὴν εὐρίσκομεν εἰς τὸν πρῶτον κλασσικὸν Οἰκονομολόγον, τὸν ἠθικοφιλόσοφον Ἄδαμ Σμιθ (1723-1790), ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἰδρυτὴς τῆς Νεωτέρας Κεφαλαιοκρατίας, τοῦ Νεωτέρου Καπιταλισμοῦ, τῆς Νέας Σχολῆς τῆς Φυσικῆς Συναλλακτικῆς Ἐλευθερίας, ποῦ προῆλθεν ἀπὸ τὴν Φυσιοκρατίαν. Ὁ Ἄδαμ Σμιθ ἐδίδαξεν, ὅτι τὸ γενικὸν καλὸν στηρίζεται ἐπὶ τῆς φυσικῆς προσταθείας κάθε ἀτόμου νὰ βελτιώσῃ τὰς ἰδίας συνθήκας τῆς ζωῆς του καὶ ἔτσι ἔστιν ἐξυπηρετῆ τὸ ἀτομικὸν του συμφέρον καὶ τὸ ἀτομικὸν του καλόν, ἐξυπηρετεῖ ταυτοχρόνως καὶ τὸ γενικὸν συμφέρον καὶ τὸ γενικὸν τῆς κοινωνίας καλόν.

Βλέπομεν ὅτι ὁ φιλόσοφος ἔδωκε τὴν θέσιν του εἰς τοὺς οἰκονομολόγους καὶ εἰς τοὺς ἐμπόρους, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον τὴν ρῆσιν τοῦ Laissez-faire, τῆς συναλλακτικῆς ἐλευθερίας, ὅπου τὸ ἄτομον ἀπαρεμπόδιστον θὰ δρᾷ οἰκονομικῶς, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μεγίστου κέρδους καὶ τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντός του καὶ κατὰ φυσικὴν συνέπειαν καὶ τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος. Ἡ ἀντίληψις τῆς ζωῆς μέσα εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς Νέας Σχολῆς τῆς Συναλλακτικῆς Ἐλευθερίας, ποῦ ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν Φυσιοκρατίαν δύναται νὰ συνοψισθῇ ὡς ἑξῆς :

Λέγουν οἱ ὁπαδοὶ τῆς, ὅτι ἡ Πολιτικὴ Οἰκονομία ἀπέδειξεν ὅτι ὁ πλοῦτος συναθροίζεται ταχύτατα καὶ διανέμεται δικαίωτατα καὶ ἡ γενικὴ εὐημερία τῆς ἀνθρωπότητος προάγεται ἀριστα, ἐὰν ἀπλῶς ἀφήνῃ κανεὶς τοὺς ἀνθρώπους ἡσυχούς, χωρὶς παρεμβάσεις καὶ κρατικὴν κηδεμονίαν, ἐὰν ἀφήνῃ δηλαδὴ αὐτούς νὰ ἀκολουθοῦν τὰς ὁρμάς τοῦ ἐγωῖσμοῦ των, χωρὶς νὰ τοὺς περιορίζῃ διὰ τοῦ Κράτους ἢ τῆς Κοινῆς Γνώμης ἐφόσον ἀποφεύγουν τὴν βίαν καὶ τὴν

ἀπάτην. Αὐτὴ εἶναι ἡ βαθύτερα ἔννοια τοῦ Laissez-faire, τῆς Συναλλακτικῆς Ἐλευθερίας, ἡ δικαιολογοῦσα τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὰς συναλλαγάς, ὡς τῆς μοναδικῆς δυνατῆς καὶ ἱκανοποιητικῆς λύσεως ὅλων τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων.

Τὸ γενικὸν σύνθημα τῆς Σχολῆς ἦτο καὶ εἶναι :

Ἄφῃστε νὰ δράσῃ ἐλεύθερα τὸ ἄτομον, διότι ἐπιδιῶκον τὸ ἀτομικὸν τοῦ συμφέρον ἐξυπηρετεῖ καὶ τὸ γενικὸν συμφέρον καὶ τὸ γενικὸν καλὸν τῆς κοινωνίας. Καὶ στοχαστικῶς διακηρύττουσιν ὅτι «καθόσον περισσότερον ἐμβαθύνω εἰς τὰ πράγματα ταῦτα, κατὰ τοσοῦτον πείθομαι ὅτι τὰ συμφέροντα τῶν ἔθνων καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ἀτόμων ὄχι μόνον δὲν ἀντιμάχονται ἀλλὰ εὐρίσκονται εἰς πλήρη συμφωνίαν πρὸς ἄλληλα». Ἔτσι ἀπὸ τὴν Φυσιοκρατίαν ἐγεννήθη ὁ οἰκονομικὸς φιλελευθερισμὸς τοῦ Ἄ. Σμίθ, Ρικάρδο κλπ.

Καὶ ὅμως, ὁμολογοῦν πικραμένοι νεώτεροι οἰκονομολόγοι, δὲν συμπίπτει τὸ ἀτομικὸν πρὸς τὸ κοινωνικὸν συμφέρον. Ὁ Ἄλφρέδος Μάρσαλλ ἐδίδαξεν ὅτι δὲν συμβαδίζουσιν μὲ ἄνεσιν τὰ ἰδιωτικὰ μὲ τὰ κοινωνικὰ συμφέροντα. Ἄριστοι μάλιστα Οἰκονομολόγοι, γράφει ὁ Keynes, ἠναγκάσθησαν ἀπὸ τὴν κοινὴν γνώμην καὶ τὴν κοινὴν ἀντίληψιν πιεζόμενοι νὰ διδάσκουν τὴν Ἐλευθερίαν τῶν Συναλλαγῶν, ἡ ὁποία δὲν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων. Ἔτσι ἐδιδάσκετο καὶ διδάσκεται ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς τὰς Οἰκονομικὰς Σχολὰς καὶ τὰ Πανεπιστήμια, ὄχι μία πραγματικότης, ἀλλὰ μία ὑπόθεσις πραγματικότητος. Ἡ ὑπόθεσις πραγματικότητος, ὅτι ἰδεώδης Παραγωγὴ καὶ Διανομὴ τῶν παραγομένων ἀγαθῶν λαμβάνει χώραν, διὰ τῆς ἐλευθέρας ἀνεξαρτήτου ἀτομικῆς δράσεως τοῦ ἀτόμου, κατὰ τὴν μέθοδον τῆς προσπαθείας καὶ τῆς πλάνης, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἄτομα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἐπῆραν τὴν ὀρθὴν ὁδὸν οἰκονομικῆς δράσεως νικοῦν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῆς οἰκονομικῆς Κοινωνίας, τὰ ἄλλα ἐκεῖνα ἄτομα ποῦ ἐπῆραν τὴν ἐσφαλμένην ὁδόν. Ἡ ἐλευθέρᾳ συνεπῶς συναλλακτικῇ οἰκονομίᾳ, εἶναι ἓνα οἰκονομικὸν σύστημα αὐτοεθυνῆς καὶ ἓνας αὐτοπηδαλιούμενος μηχανισμὸς τῆς κινήσεως τῶν τιμῶν καὶ τῆς ἐλευθέρας δράσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου, ὅπου ἡ κίνησις τῶν τιμῶν ρυθμίζει τὴν Παραγωγὴν καὶ τὴν Διανομὴν τῶν ἀγαθῶν. Ἔτσι εἰς τὸν ἀνταγωνισμὸν τῆς Ἐλευθέρας Οἰκονομίας, ὅπου οἱ πάντες εἶναι ἐλεύθεροι νὰ παράγουν ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας, χωρὶς περιορισμὸν, νὰ καταναλίσκουν ἐλευθέρως ἐργασίαν, χρῆμα, περιουσίαν καὶ ἀγαθὰ, χωρὶς καμμίαν κρατικὴν παρέμβασιν, δὲν ὑπάρχει ἐδῶ οὐδεμία χάρις, οὐδεὶς οἶκτος, οὐδεμία ἐπιείκεια, οὐδεμία βοήθεια, οὐδεμία προστασία δι' ἐκείνους ποῦ σφάλουν καὶ ἡττῶνται εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Διὰ τῆς μεθόδου τῆς προσπαθείας καὶ τῆς πλάνης, μᾶς διδάσκει ὁ Keynes, οἱ ἱκανώτεροι κερδοσκόποι ἐπιχειρηματῆαι ἐπιτυγχάνουσιν νὰ νικήσουν εἰς τὸν ἀδυσώπητον ἀνταγωνισμὸν καὶ νὰ ἐπιπλεύσουν νικηταὶ καὶ πλούσιοι. Καὶ ὁ ἀγὼν αὐτὸς εἶναι σκληρὸς ἀγὼν ὑπάρξεως, ἀγὼν ὁ ὁποῖος τελειώνει μόνον δι' ἐπιλογῆς τῶν

ἰκανωτέρων καὶ χροσκοπίας τῶν ὀλιγώτερον ἰκανῶν καὶ ὀλιγώτερον οἰκονομικῶς ἰσχυρῶν. Ἡ μέθοδος αὐτὴ, τῆς προσπαθείας καὶ τῆς πλάνης, δὲν ὑπολογίζει τὰς θυσίας, ἀλλὰ ἀποβλέπει μόνον εἰς τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς ἐπιλογῆς τῶν ἰκανωτέρων ἐπιχειρηματιῶν καὶ τῆς νίκης αὐτῶν διὰ τῆς ἐπικρατήσεως εἰς τὴν ἀγοράν. Κατὰ τὴν μέθοδον αὐτὴν σκοπὸς τῆς ζωῆς εἶναι νὰ καταφαγωθοῦν τὰ χαμηλὰ καὶ τὰ ὑψηλότερον εὐρισκόμενα φύλλα ἀπὸ τοὺς κλώνους τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς ἐκ μέρους τῶν ἰκανωτέρων, γράφει ὁ μεγάλος οἰκονομολόγος Keynes, καὶ ἡ ἀρίστη ὁδὸς πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου εἶναι, ἂν ἐπιτρέπεται ἡ παρομοίωσις, αἱ καμηλοπαρδάλεις μὲ τοὺς μακροτέρους λαίμους νὰ ἐξολοθρευθοῦν διὰ τῆς πείνης τὰς καμηλοπαρδάλεις μὲ τοὺς κοντοτέρους λαίμους, ἀφοῦ τὰ χαμηλὰ φύλλα ἐφαγώθησαν καὶ τὰ ὑψηλότερον εὐρισκόμενα δὲν δύνανται νὰ τὰ φθάσουν παρὰ μόνον αἱ καμηλοπαρδάλεις μὲ τοὺς μακροτέρους λαίμους.

Ἔτσι ἡ φυσικὴ ἐπιλογὴ, τῶν ἰκανωτέρων, διὰ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, γεννᾷ τὴν πρόοδον. Καὶ τὸ κέρδος, ἡ ἐπιδίωξις τοῦ μεγάλου κέρδους, ὡθεῖ τὸ ἄτομον εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῆς ἀρίστης ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος, ὅπου διὰ τῆς ἐπιμελείας, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης θὰ ἐπιτύχῃ νὰ δρῆσῃ ὅλους τοὺς καρπούςμιξ ἐπιτυχῶς δράσεως καὶ μιᾶς τυχόν συγκυρίας. Μία τῶν μεγαλυτέρων ἀνθρωπίνων ἠρωδῶν, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ χρῆμα, τίθεται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τὴν ἀρίστην Παραγωγὴν, Κυκλοφορίαν καὶ Διανομὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν.

Καὶ ὅπως ὁ Δαρβίνος ἐθεώρησε τὸν ἔρωτα τῶν φύλλων — ἡ ὁποῖος ἐκδηλοῦται διὰ τῆς φυλετικῆς καλλιέργειας — ὡς βοήθημα τῆς ἐπιλογῆς εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ὑπάρξεως διὰ νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐξέλιξιν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν, ἡ ὁποία εἶναι ἐξ ἴσου ἐπιθυμητὴ, ὅσον καὶ σκόπιμον, ἔτσι καὶ ὁ Ἄτομιστὴς θεωρεῖ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ χρῆμα — ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ πρὸς τὸ κέρδος — ὡς βοήθημα τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς, διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν ἀφθονωτέραν παραγωγὴν ἀγαθῶν, ἐκείνων τὰ ὁποῖα μετρούμενα μὲ τὴν ἀνταλλακτικὴν τῶν ἀξίαν ἐπιθυμοῦνται τὰ μέγιστα (Keynes-Καλιτσονάκης: Τὸ Τέλος τοῦ Laissez-faire 1928).

Συνεπῶς τὸ Κράτος ἠρεῖται μὲ τὴν Οἰκονομικὴν τοῦ Πολιτικῆν, νὰ ἀφήνῃ, πλήρως ἐλεύθερον τὸ ἄτομον νὰ δρᾷ ὅπως ἐκεῖνο νομίζει καλύτερον, διότι κάθε παρέμβασις τοῦ Κράτους εἰς τὴν οἰκονομικὴν δρᾶσιν, ὅχι μόνον δὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ ἀντιθέτως καὶ βλάπτει. Φιλόσοφοι, λοιπὸν καὶ Οἰκονομολόγοι συνεφώνησαν ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐδίδασχον, ὅτι ἐκ διαφορωτάτων ἀνεξιχνιάστων αἰτίων, ἡ ἀπαρεμπόδιστος ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησις συμβιβάζεται πληρέστατα πρὸς τὸ γενικὸν καλόν. Ἡ ὠραιότης ἀληθῶς, καὶ ἡ ἀπλότης τῆς θεωρίας αὐτῆς εἶναι τόσον μεγάλη, ὡς παρατηροῦμεν, ὥστε νὰ παραβλέπη κανεὶς εὐκόλως ὅτι αὐτὴ δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰ πραγματικὰ γεγονότα, ἀλλὰ προάγεται ἀπὸ μίαν ἀσυμπλήρωτον ὑπόθεσιν πραγματικότητος.

Και ἡ ἀποψις ὅτι ὁ μέγιστος πλοῦτος γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἀπρόσκοπτον ἐγώιστικὴν δρᾶσιν τῶν ἀτόμων, στηρίζεται ἐπὶ πολλῶν οὐχὶ ὀρθῶν προϋποθέσεων. Πάντως ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας συνάγεται, ὅτι ὁ κόσμος δὲν κυβερνᾶται ἄνωθεν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε, νὰ συμπίπτουν πάντοτε τὰ ἰδιωτικὰ καὶ τὰ δημόσια συμφέροντα εἰς τὴν πρᾶξιν. Καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς Πολ. Οἰκονομίας δὲν συνάγεται ὅτι ὁ φωτισμένος ἐγώισμὸς ἐνεργεῖ πάντοτε διὰ τὴν γενικὴν εὐημερίαν. Οὔτε εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ ἐγώισμὸς γενικῶς εἶναι φωτισμένος. Συνήθως τὰ άτομα, τὰ ὅποια αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ παρακολουθοῦν τὰ ἐγώιστικὰ συμφέροντά των, εἶναι ἀρκετὰ ἀμαθῆ ἢ ἀνίκανα διὰ νὰ ἐπιτύχουν καὶ αὐτὰ μόνον τὰ συμφέροντά των. Ἡ πείρα δὲν μᾶς διδάσκει ὅτι τὰ άτομα τὰ ὅποια συνενώθησαν εἰς μίαν κοινωνικὴν ὁμάδα, διαβλέπουν τὰ πράγματα ὀλιγώτερον σαφῶς, ἀφ' ὅσον ἂν ἐνήργουν ξεχωριστὰ καθ' ἑκάστον. Ὅπως τὸ άτομον ἔτσι καὶ ἡ ὁμὰς ἀτόμων βλέπει ἐξ ἴσου, ἂν ὄχι καλύτερον, σωστὰ καὶ ἀληθινὰ τὴν πραγματικὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν ἐντὸς τῆς Κοινωνίας.

Οἱ θεωρητικοὶ Οἰκονομολόγοι ἐδίδαξαν καὶ οἱ πρακτικοὶ οἰκονομολόγοι ἐφήρμοσαν τὴν Φιλελευθέραν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν πλήρως κατὰ τὰ ἔτη 1840—1870 μὲ πείσμα ὀρμηθέντες ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῶν Κυβερνήσεων καὶ τὴν τότε κρατοῦσαν διαφθορὰν καὶ ὅταν τὸ Κράτος παρενέβαινεν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν κακὸν πάντοτε ἔφερεν καὶ ὄχι καλὸν εἰς μίαν ἀκμάζουσαν καὶ ἀνοδικὴν ἐποχὴν τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου καὶ τῆς ραγδαίως ἀναπτυσσομένης βιομηχανίας, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐδημιουργήθη ἕνας λαμπρὸς ἐμπορικὸς καὶ δὴ βιομηχανικὸς πολιτισμὸς, διὰ τὸν ὅποιον σήμερον ὑπερηφανευόμεθα.

Κατὰ τοὺς φιλοσόφους λοιπὸν καὶ τοὺς οἰκονομολόγους τῆς φιλελευθέρως Οἰκονομικῆς Σχολῆς, τὸ Κράτος οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ἀναμίξεως εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχει παρεμβατισμοῦ, ἀλλὰ ἀντιθέτως ζημίαν ἔχει μόνον ὅταν τολμᾷ καὶ παρεμβαίνει. Διοικεῖ δέ, καλύτερον μία Κυβέρνησις, ὅσον ὀλιγώτερον κυβερνᾷ καὶ ὅσον ὀλιγώτερον παρεμβαίνει εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν, διότι ὁ παρεμβατισμὸς δὲν ὠφελεῖ καθόλου, ἀντιθέτως ζημιώνει. Πλήρως, λοιπὸν ἐλευθερία ἐζητήθη ἀπὸ τὴν φιλελευθέραν Σχολὴν τοῦ Κεφαλαιοκρατισμοῦ, ἐν ὀνόματι τῆς φυσικῆς τάξεως καὶ τῆς φυσικῆς ἐλευθερίας, ἐν ὀνόματι τοῦ συμφέροντος τοῦ οἰκονομικοῦ ἀνθρώπου, ποῦ εἶναι καὶ συμφέρον μαζὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ἡσπάσθησαν καὶ ἐφήρμοσαν τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τοῦ οἰκονομικοῦ φιλελευθερισμοῦ κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, οἱ μεγαλύτεροι πολιτικοὶ τοῦ κόσμου ἄλλου πλήρως καὶ ἄλλου μὲ ἑλαφρὸν παρεμβατισμὸν καὶ ἔτσι ἐδημιουργήθη ὁ ὑπέροχος βιομηχανικὸς πολιτισμὸς μας καὶ διεμορφώθη πλήρως ἡ μορφή τῆς Ἐλευθέρως Δημοκρατικῆς Κεφαλαιοκρατίας, ἡ ὅποια ἔλυσε τὸ πρόβλημα τὸ ὅποιον ἀντιμετωπίζει κάθε μορφή κοινωνίας, τὸ πρόβλημα τῆς Παραγωγῆς τῶν ἀγαθῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ πρόβλημα τῆς Διανομῆς

τῶν οἰκον. ἀγαθῶν, τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ἀνέσεων τοῦ πολιτισμοῦ, διὰ τῆς ἐλευθέρας δράσεως τοῦ ἀτόμου κατὰ τὴν μέθοδον ποῦ ἀνωτέρω ἐσκιαγραφήσαμεν τῆς Προσπαθείας καὶ τῆς Πλάνης.

Καὶ εἰς τὸ ἐρώτημα :

Τί ἀγαθὰ θὰ παραχθοῦν, πόσα ἀγαθὰ καὶ πῶς θὰ παραχθοῦν αὐτὰ τὰ ἀγαθὰ μὲ τὰ περιορισμένα ἐκάστοτε παραγωγικὰ μέσα, τὰ ὅποια διαθέτει κάθε χώρα καὶ πῶς θὰ γίνη ἡ Διανομὴ αὐτῶν τῶν οἰκον. ἀγαθῶν καὶ ἀνέσεων εἰς τὸ ἄτομον ; Τὸ μεγάλο τοῦτο πρόβλημα ἐλύθη διὰ τῆς ἐλευθέρας οἰκονομικῆς δράσεως καὶ διὰ τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς μὴ παρεμβάσεως τοῦ Κράτους, ἀφοῦ ἡ παρέμβασις αὐτῆ οὔτε ἀνεκτὴ εἶναι, οὔτε ἐξυπηρετεῖ τὸ συμφέρον τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ ἀντιθέτως βλάπτει τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Τὸ Κράτος παρέμενεν ὁ φύλαξ ἄγγελος τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἀτόμου, τῆς ζωῆς του, τῆς ἐλευθέρας δράσεως τοῦ ἀτόμου καὶ ὁ φύλαξ τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας. Τίποτε περισσότερον, λέγει ἡ Φιλελευθέρα Σχολή, δὲν τοῦ ζητεῖ ὁ οἰκονομικὸς ἄνθρωπος ἀπλῶς νὰ τὸν ἀφήνῃ ἡσυχον καὶ νὰ μὴ παρεμβαίνει. Διότι καλύτερον κυβερνᾷ κανεὶς, ὅσον ὀλιγώτερον κυβερνᾷ. Χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα αὐτῆς τῆς Ἐλευθέρας Κεφαλαιοκρατίας εἶναι τὰ ἐξῆς :

α) Ἡ πλήρης οἰκονομικὴ ἐλευθερία.

β) Ἡ ἰδιωτικὴ ἰδιοκτησία ἐπὶ τῶν παραγωγικῶν μέσων.

γ) Ἡ ἐπιχειρηματικῶς ὀργανωμένη παραγωγή μὲ κίνητρον τὸ κέρδος καὶ τὸν κίνδυνον τῆς ζημίας.

δ) Ἡ συγκέντρωσις μεγάλου στερεοῦ κεφαλαίου, εἰς τὴν ἐπιχειρηματικῶς ὀργανωμένην παραγωγὴν.

ε) Ὁ ἐλεύθερος ἀνταγωνισμός, κατὰ τὸν ὅποιον οὐδεὶς σύνδεσμος ὑπάρχει μεταξὺ πωλητῶν ἢ μεταξὺ ἀγοραστῶν, ἐκάστου ἐνεργοῦντος πρὸς τὸ ἴδιόν του συμφέρον, καὶ

στ) Τὸ κράτος κατὰ βᾶσιν παραμένει ἀμέτοχον εἰς τὴν οἰκονομικὴν λειτουργίαν, ἀφήνον τὰ ἄτομα ἐλεύθερα νὰ παράγουν καὶ νὰ καταναλίσκουν ὅπως αὐτὰ θέλουν. Οὐδεμίαν ὑποχρέωσις πρὸς παραγωγὴν καὶ ἐργασίαν ὑφίσταται, ἀλλὰ καὶ οὐδεμίαν ἀξίωσις πρὸς παροχὴν ἐργασίας καὶ εἰσοδήματος δύναται νὰ ἐγερθῇ. Ὁ οἰκονομικὸς ἡγέτης εἶναι τὸ ἄτομον, ἡ οἰκονομικὴ εὐθύνη εὐρίσκειται ἐπίσης εἰς τὸ ἄτομον, δι' αὐτὸ καὶ ἡ Κεφαλαιοκρατία ἀπεκλήθη σύστημα οἰκονομικῆς αὐτοεὐθύνης. Ἀμφότερα τὰ οἰκονομικὰ προβλήματα τῆς Παραγωγῆς καὶ τῆς Διανομῆς, λύνονται αὐτομάτως ὑπὸ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς διαμορφώσεως τῶν τιμῶν. Δὲν ὑφίσταται πρόγραμμα, οὔτε κεντρικὴ διεύθυνσις Οἰκονομίας. Ἡ κατεύθυνσις τῆς οἰκονομίας συντελεῖται αὐτομάτως ὑπὸ τοῦ μηχανισμοῦ τῶν τιμῶν. Δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἐχαρακτηρίσθη ἡ Κεφαλαιοκρατία μηχανισμὸς αὐτοπηδαλιουχούμενος. Ἡ παραγωγή καὶ ἡ Διανομὴ διὰ τῶν τιμῶν καθίσταται ἀντικειμενικὴ. Οἱ συντελεσταὶ τῆς παραγωγῆς ἔσονται Ἔργασία, Κεφάλαιον καὶ Γῆ, φέρουν τιμὰς, οἱ ἰδιοκτῆται δὲ αὐτῶν εἰσπράτ-

των τὰς τιμὰς. Ἔτσι ἡ Διανομὴ γίνεται μετὰ βάσιν τὴν ἀρχὴν ἕκαστος ἀναλόγως τῆς οἰκονομικῆς του ἰσχύος.

Καὶ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν παγκοσμίως τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ οἰκονομικοῦ Φιλελευθερισμοῦ, τοῦ ἐλευθέρου δηλ. ἐμπορίου, θὰ ἐπιτευχθῆ ἡ μεγαλύτερα δυνατὴ Εὐημερία τῶν πολιτῶν κάθε χώρας, διότι κάθε χώρα θὰ παράγῃ ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ μόνον τὰ ὅποια δύναται νὰ παράγῃ εὐθιγὰ, πολλὰ καὶ καλῆς ποιότητος, ἀφοῦ θὰ ἠμπορῇ νὰ ἀναλλάξῃ τὰ ἀγαθὰ τῆς εἰδικεύσεώς της, μετὰ ἀγαθὰ ἄλλων χωρῶν καὶ νὰ προμηθευθῆ ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν παράγει, διότι θὰ τὰ παρῆγε ἀκριβὰ. Ἔτσι θὰ ἐπιτευχθῆ ὁ ἅριστος κοινωνικὸς καταμερισμὸς τῶν ἔργων μεταξὺ ὅλων τῶν χωρῶν τοῦ Κόσμου καὶ ἡ μεγαλύτερα Εὐημερία.

ΣΤ'.—Αὐτὸς, Κυρίες καὶ Κύριοι, ὑπῆρξεν ὁ μακρὸς πρῶτος σταθμὸς μας τῆς Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν ἀρχαῖον καπιταλισμὸν μέχρι τὸν 19ον αἰῶνα, τὸν Νεώτερον Καπιταλισμὸν. Μετὰ τὴν ἀρχαίαν ἀσαφῆ μορφήν τῆς φορολογικῆς παρεμβατικῆς πολιτικῆς. Κατόπιν μετὰ τὴν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν τῶν Ἐμποροκρατῶν 16ου-17ου αἰῶνων, ἡ ὅποια ἦτο προστατευτικὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ὑπὲρ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἐμπορίου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Βιομηχανίας. Ὑστερα μετὰ τὴν Φυσιοκρατικὴν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν, τὴν ὅποιαν ἐμπνέει ἡ ὑπαρξίς Φυσικῆς Τάξεως εἰς τὸν Κόσμον τῆς Φύσεως καὶ τῆς Κοινωνίας καὶ μετὰ τὴν χαρακτηριστικὴν ἀποψίν, ὅτι γόνιμος καὶ παραγωγικὴ εἶναι μόνον ἡ Γεωργία καὶ γεωργικὴ κοινωνικὴ τάξις, ἐνῶ ὅλοι αἱ ἄλλαι εἶναι ἄγονοι. Καὶ τέλος ἡ Φιλελευθέρη Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ τοῦ 19ου αἰῶνος, ποῦ ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου καὶ τὴν ἀρνησιν κάθε δικαιώματος παρεμβατισμοῦ τοῦ Κράτους εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ ποῦ ἀληθῶς μετὰ τὴν βοήθειαν τῆς ὁποίας ἐπέτυχεν ἡ ἀνθρωπότης νὰ δημιουργήσῃ τὸν ὑπέρλαμπρον βιομηχανικὸν καὶ τεχνικὸν πολιτισμὸν τὸν ὅποιον καὶ σήμερον ζῶμεν καὶ ἀπολαμβάνομεν τὰς ἀνάσεις καὶ τὰς τέρψεις του. Αὕτη εἶναι ἡ μεγάλη πρώτη μορφή καὶ ἡ ὀρμητικὴ ἐξόρμησις τοῦ Κεφαλαιοκρατισμοῦ. Ἡ δευτέρα μορφή του δημιουργεῖται μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Γερμανοῦ οἰκονομολόγου Φρειδερίκου Λιστ (1789-1864) μετὰ τὰς ἰδιορρυθμοὺς ιδέας καὶ ἀρχὰς του, ποῦ λαμβάνει τὴν μορφήν τοῦ Νεωτέρου Προστατευτικοῦ Παρεμβατικοῦ Κεφαλαιοκρατισμοῦ. Ἄν σὰς ἐκούρασα μετὰ τὸν μακρύτερον τοῦτον λόγον τοῦ πρώτου σταθμοῦ ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια μέχρι τὸν 19ον αἰῶνα, τὸ ἕκαστα διότι εἰς τὰς Ἀρχὰς καὶ τὰς Ἰδέας τῆς Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς τῶν χρόνων τούτων, εὐρίσκονται τὰ σπέρματα κάθε μετέπειτα ἐφαρμοσθεῖσης Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς, εἰς τὴν οἰκονομικὴν Κοινωνίαν μας. Αὐτὸ ἀμέσως θὰ τὸ διαπιστώσῃτε, μετὰ ἐλαχίστας μόνον διαφορὰς παρεμβάσεων ιδεῶν ἐλευθέρης Κεφαλαιοκρατίας. Διότι δὲν πρόκειται νὰ ἀσχοληθῶ μετὰ τὴν ἄλλην Σχολὴν οἰκονομολόγων, τὴν Σχολὴν τοῦ Μαρξισμοῦ. Ὅλα ἐδῶ ἀφοροῦν τὴν Σχολὴν τῶν οἰκονομολόγων τῆς ἐλευθέρης Κεφαλαιοκρατίας.

Ζ'.—Ὁ Φρειδερίκος Λίστ (1789—1864) ἐδίδαξε τὴν Πλήρη Προστασίαν τῆς Ἐθνικῆς Βιομηχανίας, ὥστε αὐτὴ νὰ δυνηθῆ νὰ ἀναπτυχθῆ καὶ νὰ γίνῃ σιγά-σιγά ἱκανὴ νὰ ἀνταγωνισθῆ τὴν βιομηχανίαν τῶν ἤδη ἀνεπτυγμένων βιομηχανικῶν Κρατῶν. Ἐτάχθη ὁμως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διεθνοῦς ἐμπορίου διὰ τὰ γεωργικὰ προϊόντα, διότι ἡ Γερμανία ἦταν γεωργικὴ τότε χώρα. Πρὸ ὀφθαλμῶν του λοιπὸν πάντοτε εἶχεν ὄχι τὸ συμφέρον τῆς Ἐπιστήμης, ποῦ εἶναι ἡ ἀντικειμενικὴ διακονία τῆς Ἀληθείας, ἀλλὰ τὸ συμφέρον τῆς Πατριδος του. Ὁ ἴδιος κατηγορεῖ τοὺς Ἀγγλοὺς οἰκονομολόγους διὰ τοῦτο, ὅτι μὲ τὴν κλασσικὴν Πολ. Οἰκονομίαν τοὺς ὑπηρετοῦν τὰ συμφέροντα τῆς ἀγγλικῆς αὐτοκρατορίας καὶ ὄχι τὰ συμφέροντα τῆς Ἐπιστήμης. Ἀλλὰ ὡς παρατηροῦμεν καὶ ὁ ἴδιος παίρνει τὴν ἰδίαν ὁδὸν μ' αὐτοὺς ποῦ τόσον κατηγορεῖ, ὡς ἀποστάτας τῆς ἀντικειμενικῆς ἀληθείας. Ἡ οἰκονομικὴ Πολιτικὴ τῆς Προστασίας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐθνικῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ δὴ τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἐφηρμόσθη εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς ὅπου ἦταν αὐτοεξέριστος καὶ μετὰ πολλὰ ἔτη βραδύτερον ὅταν μετνοοῦσα ἡ πατρίς του ποῦ τὸν ἐπίκρανε ἤρε τὴν διωξίμν του ἐπιστρέφει εἰς αὐτὴν καὶ ἐφαρμόζει καὶ εἰς Γερμανίαν τὴν ἀληθῶς σωτήριον θεωρίαν του περὶ προστασίας. Πάντως σαφῶς διακρίνει κανεὶς, ὅτι πρόκειται περὶ ἐπανόδου εἰς τὴν ζωὴν τῶν χωρῶν καὶ τῶν ἐθνῶν τῆς Ἐμποροκρατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς μὲ νέαν μορφήν ἰδεῶν καὶ νέαν ζωογόνον πνοήν ποῦ διαπνέεται ἀπὸ φλογερὰν ἐπιθυμίαν νὰ φέρῃ εἰς τὴν Πολιτείαν τὴν σωτηρίαν.

Πάντως ἐκπληκτος ὁ ἐρευνητῆς παρατηρεῖ, ὅτι ἐνῶ ἡ Οἰκονομικὴ ἐπιστήμη, ὡς τὴν διεμόρφωσεν ἡ ἀγγλικὴ Πολ. Οἰκονομία ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, οἱ ἐκάστοτε πρακτικοὶ οἰκονομολόγοι ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς Προστασίας διὰ τοῦ παρεμβατισμοῦ. Μοναδικὴ ἐξάιρεσις τοῦ κανόνος ὑπῆρξεν ἡ ἐποχὴ τοῦ 1840—1870 (Δαμαλαῶς). Ἡ Νέα Προστατευτικὴ Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ τοῦ Φρ. Λίστ εὐρῆκε γόνιμον πεῖρα καὶ ἔδαφος νὰ βλαστήσῃ.

Ἀλλὰ ὁ Γερμανὸς οἰκονομολόγος ἔπρεπε πρῶτον νὰ κλονήσῃ τὰς ἰδέας τῆς ἐλευθέρας ἀγγλικῆς Κλασσικῆς Πολ. Οἰκονομίας τῶν Α. Σμίθ, τοῦ Ρικάρδου κλπ. ὥστε κατόπιν νὰ δυνηθῆ νὰ οἰκοδομήσῃ τὴν ἰδικήν του θεωρίαν περὶ Προστασίας τῆς ἐθνικῆς Βιομηχανίας καὶ ἐθνικῆς Ἐργασίας καὶ γενικῶς τῆς προστασίας ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως ὅλων τῶν παραγωγικῶν τοῦ Ἔθνους δυνάμεων.

Ἀρχίζει λοιπὸν τὸ γκρέμισμα τῶν θεωριῶν τῆς Ἀγγλικῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας :

Ἡ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου — διδάσκει ὁ Λίστ — δὲν εἶναι ἀπραγματοποιήτων ὄνειρον. Εἶναι ὁ νόμος τοῦ ὀρθοῦ Λόγου. Ἐν αὐτῇ πάντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς θὰ ἐπιτύχουν τὴν ὑψίστην εὐτυχίαν των, ἀλλὰ τότε μόνον ὅταν ὅλα τὰ ἔθνη φθάσουν εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν οἰκονομικῆς, ἠθικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναπτύξεως. Ὑπὸ τοὺς σημερινοὺς ὅρους ἡ ἰδέα τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου

είναι κήρυγμα ἐμπόρων, οἵτινες δὲν δυσκολεύονται ἐν τῷ ἀτομικῷ των συμφέροντι νὰ κερδίζουν καὶ ἐκ τῆς ζημίας τῆς χώρας νὰ πωλοῦν καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς των ἀρκεῖ νὰ κερδίζουν καὶ ἐν τῇ δυστυχίᾳ τῆς χώρας των νὰ τὴν ἐγκαταλείπουν, ἀλλαχῶ μεταφέροντες τὸ ἐμπόριόν των. Καὶ ἡμεῖς, λέγει ὁ Λίστ, εἴμεθα κοσμοπολίται, ἀλλὰ ἐπὶ στερεωτέρας βάσεως, ἐπὶ τοῦ Ἔθνους. Πρῶτον πολῖται τοῦ Κράτους μας καὶ ἔπειτα πολῖται τοῦ κόσμου. Καὶ δυστυχῶς δὲν συμπύπτει τὸ ἀτομικὸν συμφέρον μὲ τὸ ἐκάστοτε συμφέρον τοῦ ἔθνους. Διότι τὸ ἄτομον ἐνδιαφέρεται μόνον διὰ τὰς ἀτομικὰς του ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας του, οὐδέποτε διὰ τοὺς ἄλλους καὶ διὰ τὸ μέλλον. Τὸ ἔθνος ἐνδιαφέρεται οὐχὶ δι' ἀτομικὰς, ἀλλὰ διὰ γενικὰς ἀνάγκας, διὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, διὰ τὴν εἰρήνην καὶ διὰ τὸν πόλεμον. Τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα τῶν ἀτόμων δυνατόν νὰ εἶναι ἀντίθετα πρὸς τὰ γενικὰ συμφέροντα τοῦ ἔθνους. Ἡ θεωρία τοῦ *Laissez-faire*, τῆς συναλλακτικῆς Ἐλευθερίας πού τὴν ἐφεῦρεν ἓνας ἔμπορος, ὁ Ντὲ Γκουρναί, θὰ ἀλήθευε ἐάν ὅλα τὰ συμφέροντα τῶν ἀτόμων συνεπίπτον μεταξύ των καὶ πρὸς τὸ σύνολον. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει. Διότι ἐν ἔθνος δύναται νὰ ἔχη τοὺς πλουσιωτέρους ἀνθρώπους καὶ ὁμως νὰ εἶναι πτωχότατον, λόγῳ τῆς ἀνίσου κατανομῆς τοῦ πλούτου. Μόνον ἡ ἐθνικὴ δύναμις ἀσφαλίζει τὸ σύνολον. Ἄνευ ἐπεμβάσεως τοῦ συνόλου τῆς ἐθνικῆς δυνάμεως οὔτε ἀσφάλεια οὔτε πίστις εἰς τὸ νόμισμα, τὰ μέτρα, τὰ σταθμά, οὔτε ἀσφάλεια διὰ τὴν ναυτιλίαν, οὔτε ἐξασφάλις τῶν σχέσεων μὲ τὴν ἀλλοδαπὴν εἶναι δυνατὰ. Ἄνευ τῆς ὀργανωτικῆς καὶ ρυθμιστικῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἔθνους ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν ἀτόμων, ἡ ζωὴ των θὰ ἦτο ζωὴ ἀγρίων. Βέβαια ὁμολογουμένως διὰ τοῦ ἐλευθεροῦ ἐμπορίου ἀγοράζομεν εὐθηνότερα, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι προσωρινὸν καὶ οὐχὶ διαρκές φαινόμενον, ἐν καιρῷ μόνον εἰρήνης καὶ οὐχὶ ἐν παντὶ καιρῷ. Βέβαια διὰ τοῦ ἐλευθεροῦ ἐμπορίου ἐπιτυγχάνεται μέγας καταμερισμὸς τῶν ἔργων μεταξύ τῶν ἔθνων καὶ εἰδικεύεται κάθε χώρα εἰς τὸ νὰ παράγῃ ἐκεῖνα μόνον τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια δύναται νὰ παράγῃ εὐθηνά, εἰς μεγάλην ποσότητα καὶ καλῆς ποιότητος, ἀλλὰ τοῦτο κάμνει ἓνα ἔθνος νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἴτε διὰ τὰς ἐξαγωγὰς του, εἴτε διὰ τὰς εἰσαγωγὰς αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἐξάρτησις αὐτοῦ, αὐτῇ, ἀποτελεῖ ἀδυναμίαν τοῦ ἔθνους καὶ δύναται νὰ καταλήξῃ εἰς συμφοράν. Εἶναι ἀληθινόν, λοιπόν, ἐκεῖνο πού φέρεται νὰ εἶπεν ὁ Ναπολέων ὅτι : Καὶ ἀπὸ γρανίτην ἂν εἶναι μία χώρα δύναται νὰ γίνῃ σκόνῃ, ἂν εἰσαγάγῃ τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον. Μία βέβαια ὑπερβολὴ ἐνὸς στρατηλάτου, ἀλλὰ ἀληθῶς ἀληθινὴ (Λίστ. - Σίδερικ).

Ἔτσι τάσσεται πεισμώνως ὁ Φρ. Λίστ καὶ μαζί του ὅλοι οἱ ὀπαδοὶ τοῦ νεωτέρου προστατευτικοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ οἰκονομολόγοι, ὑπὲρ μιᾶς ἐλλόγου Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς Προστασίας, ὥστε νὰ καταστῇ ἱκανὸν τὸ ἔδαφος μιᾶς πλήρους ἀναπτύξεως τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τοῦ Ἔθνους. Ἰδιαιτέρως ὀφείλει ἡ οἰκονομικὴ προστασία, νὰ προστατεύσῃ μὲ κάθε μέσον τὴν νεαρὰν βιομηχανίαν ἕως ὅτου αὐτῇ γίνῃ ἱκανὴ νὰ ἀνταγωνισθῇ τὰς

ἰσχυρὰς βιομηχανίας τοῦ ἐξωτερικοῦ. Διότι ὅπως λογικὸν καὶ φρόνιμον εἶναι, ὅτι τὸ νεαρὸν τέκνον τῆς οἰκογενείας μας, χρειάζεται τὴν μακρόπνοον ὑπομονητικὴν προστασίαν τῶν γονέων του, ἕως ὅτου ἀνδρωθῆ καὶ γίνῃ ἱκανὸν νὰ ζήσῃ μόνον του, ἔτσι λογικὸν καὶ φρόνιμον εἶναι καὶ ἡ νεαρὰ βιομηχανία νὰ χρειάζεται τὴν βοήθειαν τοῦ Κράτους διὰ νὰ ἀνδρωθῆ. Καὶ ὅπως ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία διὰ προστατευτικῶν μέτρων ἔγιναν μεγάλα βιομηχανικὰ κράτη εὐημεροῦντα, τὸ ἴδιον δικαίωμα ἔχει κάθε ἔθνος, διὰ νὰ ἀναπτύξῃ τὰς ἐθνικὰς του παραγωγικὰς δυνάμεις, νὰ ἀναπτυχθῆ καὶ νὰ εὐημερήσῃ, ἔχει ἀνάγκη οἶκον. πολιτικῆς προστασίας. Καὶ τὸ ἀποτελεσματικώτερον μέτρον ἤτο πάντοτε ἡ ἐπιβολὴ δασμῶν εἰς τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ πωληθῶν εἰς τὴν χώραν. Οἱ δασμοὶ καὶ τὰ διάφορα πρὶμ τῆς προστατευτικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς δημιουργοῦν ἓνα μονοπώλιον ὑπὲρ τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς καὶ ἀκριβαίνουσι τὰ ἀγαθὰ. Αὐτὸ ὅμως εἶναι προσωρινὸν ἕως ὅτου ἀνδρωθῆ ἡ ἐθνικὴ παραγωγὴ κατόπιν θὰ ἀρθῆ ἡ προστασία καὶ τὰ ἀγαθὰ θὰ εὐθηνήσουσι. Ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὴν προστασίαν τῆς βιομηχανίας καὶ ὅλων τῶν ἄλλων παραγωγικῶν τοῦ ἔθνους δυνάμεων, προστατεύεται καὶ ἡ ἐθνικὴ ἐργασία, ἡ ἐθνικὴ ἐργατικὴ δύναμις ἣτις εὐρίσκει συνεχῆ ἀπασχόλησιν καὶ δὲν ἀπειλῆται ἀπὸ τὴν πικρὰν ἀνεργίαν ὃ ἐργαζόμενος. Μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς θεωρίας τοῦ Λίστ αἱ Ἡν. Πολιτεῖαι καὶ ἡ Γερμανία ἔγιναν πολὺ γρήγορα οἱ δύο σημερινοὶ γίγαντες, δύο μεγάλα βιομηχανικὰ Κράτη εὐημερίας.

Ἡ διδασκαλία ὑπὲρ τοῦ προστατευτισμοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς παρεμβάσεως τοῦ Κράτους εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν ἐθριάμβευσε, ἔναντι τῆς πλήρους ἐλευθερίας τῆς ἀγγλικῆς Πολ. Οἰκονομίας, ποῦ καὶ αὐτὴ ὑπῆρξε καὶ ὑπάρχει ὡς ἐν λαμπρὸν ἰδεῶδες, ἀλλὰ ἀκόμη δυστυχῶς ἓνα ἰδεῶδες. Πάντως ὁ 18ος αἰὼν μὲ τὴν φιλελευθερὰν οἰκονομικὴν πολιτικὴν του καὶ ὁ 19ος αἰὼν μὲ τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τοῦ προστατευτισμοῦ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐθνικῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, εἶναι δύο ἀληθῶς λαμπραὶ περίοδοι τοῦ Κόσμου καὶ δύο μορφαὶ οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς ἐλευθέρας οἰκονομίας, ποῦ ἐναλλάξ πότε ἡ μία τῆς ἐλευθερίας καὶ πότε ἡ ἄλλη τοῦ προστατευτικοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ, θὰ ἀποτελοῦν καὶ εἰς τοὺς προσεχεῖς χρόνους τὴν ἐκάστοτε ἐφαρμοζομένην οἰκονομικὴν πολιτικὴν τῆς Ἐλευθέρας Δημοκρατικῆς Οἰκονομίας.

Αὐτὸς ἦταν ὁ δεῦτερος σταθμὸς μας, ὁ σταθμὸς τῆς Προστατευτικῆς Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς, διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐθνικῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, κάθε ἔθνος. Ἀπαραίτητον, ὅμως, εἶναι νὰ ἴδωμεν καὶ τὴν νεωτέραν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τῶν χωρῶν.

Η'.—Ἡ ἐπίδρασις, ὡς εἶδομεν τῆς διδασκαλίας τοῦ Λίστ ὑπὲρ ἐνὸς ἐντόπου προστατευτισμοῦ ὑπῆρξε μεγάλη. Ὅλα τὰ ὑπὸ ἀνάπτυξιν νεαρὰ βιομηχανικὰ κράτη ἐφήρμοσαν αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ μία νέα ἐμπειρία τῶν δύο μεγάλων πολέμων τῆς ἐποχῆς μας, ὑπηγόρευσε μίαν οἰκονομικὴν πολιτικὴν ἐντό-

νου κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ, ὄχι μόνον διὰ δασμῶν καὶ ἄλλων παρομοίων προστατευτικῶν μέτρων, ἀλλὰ καὶ μὲ ἰδίαν συμμετοχὴν τοῦ κράτους ὡς ἐπιχειρηματίου εἰς τὴν οἶκον. Ζωὴν τῶν ἐθνῶν μὲ κρατικὰς οἰκονομικὰς μονάδας, ὥστε νὰ εἴπουν μερικοὶ οἰκονομολόγοι, ὅτι ἐφηρμόσθη ἕνας κρατικὸς σοσιαλισμὸς τοῦ πολέμου. Πάντως ὁ δεύτερος ἰδιὰ πόλεμος 1939—1945 ἀπῆρτησε πολλὰς θυσίας. Εἰς αὐτὰς τὰς θυσίας ἔπρεπε νὰ συμμετέχουν ὅλοι. Ἔτσι ἐπροτάθησαν διάφορα σχέδια μορφῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ πολέμου μεταξὺ τῶν ὑποίων, εἰς τὸν ἐλεύθερον κόσμον ἐξέχουσαν θέσιν κατέλαβον τὰ σχέδια Beveridge καὶ Keynes. Ὁ Beveridge ἦτο πρῦτανος τῆς Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου καὶ συγγραφεὺς τοῦ περιφήμου «Σχεδίου Beveridge περὶ κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων», πού θὰ ἴδωμεν τὰς ἰδέας του κατωτέρω καὶ ὁ J. M. Keynes, ὁ μεγαλύτερος οἰκονομολόγος τῆς ἐλευθέρου δημοκρατικῆς κεφαλαιοκρατίας συγγραφεὺς τοῦ κλασσικοῦ καταστάντος βιβλίου του : «Γενικὴ θεωρία τῆς Ἀπασχολήσεως, τοῦ τόκου καὶ τοῦ χρήματος» τὸ ὅποιον τοῦ ἔδωκε τὴν πρώτην θέσιν μεταξὺ τῶν μεγάλων οἰκονομολόγων τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου.

Τὸ βασικὸν ἀξίωμα τοῦ σχεδίου Keynes ἦτο τὸ ἑξῆς :

Ἐν ὥρᾳ πολέμου, ἐὰν κανονίσωμεν ἐν λεπτομερείᾳ εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς πολίτας, ἐλάχιστον ὄριον εἰσοδήματος δυναμένου νὰ δαπανηθῇ καὶ περιορίσωμεν πᾶν περιττὸν ἐξοδον, δεσμεύοντες προσωρινῶς τὰ πλεονάσματα τῶν εἰσοδημάτων των καὶ φορολογοῦντες μέρος τούτων, κατὰ προοιοῦσαν κλίμακα, ἐμποδίζομεν πάντα πληθωρισμὸν καὶ πᾶσαν ἐκδήλωσιν αὐτοῦ.

Ὁ μέγας κίνδυνος εἶναι ὁ πληθωρισμὸς. Πῶς δυνάμεθα νὰ τὸν ἀντιμετωπίσωμεν ; Ἰδοὺ πῶς κατὰ τὸ σχέδιον Keynes τὰ μέτρα εἶναι ἀπλᾶ καὶ ἐφαρμόσιμα, τὰ ἑξῆς :

1. Ἡ σταθερότης ὅλων τῶν ἀποδοχῶν, ἡμερομισθίων, μισθῶν κλπ., ἦτοι ἡ σταθεροποίησις τῶν ἐκ τῆς ἐργασίας εἰσοδημάτων εἰς ἓν ἐπίπεδον.

2. Ἡ σταθεροποίησις τῶν τιμῶν ὅλων τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης, ἦτοι ἡ σταθεροποίησις τῶν δαπανῶν συντηρήσεως τοῦ ἀτόμου.

3. Ἡ διὰ δελτίων ποσοτικὴ καὶ πρὸς ὅλους ἴση καὶ δικαία διανομὴ — εἰς συβατικὰς τιμὰς διατιμῆσεως — ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἀναγκαίων εἰδῶν διατροφῆς, ἐπενδύσεως, ὑποδήσεως καὶ συντηρήσεως, ἦτοι ἡ τιμολογιακὴ ποσοτικὴ σταθεροποίησις τοῦ κόστους τοῦ βίου καὶ

4. Ἡ φορολογία παντός ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ προερχομένῳ κέρδους.

Ἔτσι εἰς περίπτωσιν τοῦ πολέμου πρέπει νὰ γίνεταί γενικὴ καταγραφὴ τῶν ἀποθεμάτων τῶν ἀγαθῶν. Νὰ ἐφαρμόζεται γενικὸν δελτίον τροφίμων. Νὰ ὑπάρξῃ σταθερότης τιμῶν καὶ σταθερότης μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων καὶ προοδευτικὴ φορολογία τῶν κερδῶν ἐκ τοῦ πληθωρισμοῦ. Αὐτὸ τὸ σχέδιον Keynes ἐφαρμόζεται καὶ σήμερον εἰς τὴν εἰρηνικὴν ἐποχὴν ἐὰν ἀφαιρέσῃ κανεὶν τὸ γενικὸν δελτίον.

Νομίζομεν, ὅτι τὰ οἰκονομικὰ μέτρα ποῦ ἐλήφθησαν κατὰ τοὺς πολέμους καὶ ἰδίᾳ μετὰ τὴν νίκην τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ὡς τὸ σχέδιον Keynes καὶ μετὰ αἱ ἐθνικοποιήσεις, ἡ προδευτικὴ φορολογία τῶν μεγάλων εἰσδημάτων, αἱ κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις, αἱ κρατικαὶ οἰκονομικαὶ μονάδες καὶ ἄλλα οἰκον. μέτρα, αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν καθαρῶς κρατικὸν σοσιαλισμόν, ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι εἶναι ἀπλοῦστατα μία Νέα Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ τῆς Ἐλευθερας Δημοκρατικῆς Κεφαλαιοκρατίας. Εἶναι βέβαια ἡρωϊκὰ οἰκον. μέτρα, ἀλλὰ μέτρα σωστικὰ διὰ τὴν ἐλευθέραν κεφαλαιοκρατίαν, τὴν ἐλευθέραν οἰκονομίαν. Ἀποτελοῦν ἐν κίνημα ἀντικαταστάσεως, διὰ τὰς μεγάλας μονάδας τοῦ ἀτόμου διὰ τῆς Ὀμάδος, ὅπου κύριος τῶν δικλειδῶν νὰ εἶναι τὸ Κράτος ὡς συλλογικὸν ὄργανον.

Ἡ πείρα τοῦ πολέμου καὶ ἡ ἐπιτυχία τῆς νέας αὐτῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς δημοσιοποιήσεως τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, μιᾶς νέας ὕψης προστασίας τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος καὶ τῆς ἐλευθέρας οἰκον. κοινωνίας μας, ὠδήγησε τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κράτη εἰς τὸ νὰ λάβουν καὶ ἐφαρμόσουν ριζικὰ μέτρα, ὡς ἡ ἐθνικοποίησις μεγάλων βιομηχανιῶν, μεγάλων ἐργοστασίων, μεγάλων Τραπεζικῶν ὀργανισμῶν. Ὡς π.χ. εἰς Γαλλίαν ἀπὸ τοῦ 1944 ἤδη ἐθνικοποιήθησαν αἱ μεγάλαι Τράπεζαι, αἱ Ἀσφαλιστικαὶ Ἐταιρίαι, οἱ Σιδηρόδρομοι, αἱ μεγάλαι ἐπιχειρήσεις ἠλεκτρισμοῦ καὶ φωταερίου, ἡ Air France, τὰ ἐργοστάσια Renault, τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, τὰ ἐργοστάσια ἀεροπλάνων κλπ. Εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεττανίαν ἐθνικοποιήθησαν ὁ Ἄνθραξ, αἱ μεταφοραὶ, αἱ τηλεπικοινωνίαι, ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα καὶ ὁ Χάλυψ (Ξεν. Ζολώτας). Ἀνάλογα συνέβησαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Δυτ. Εὐρώπης. Αὐτὰ τὰ ὄντως ἐπαναστατικὰ οἰκον. μέτρα δὲν ἀποτελοῦν, κατὰ βαθυτέραν ἔρευναν αὐτῶν σοσιαλισμόν, ἀλλὰ ἀποτελοῦν μίαν Νέαν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν μιᾶς ἐντόνου προστατευτικῆς τοῦ δημοσίου ἐθνικοῦ συμφέροντος Δημοκρατικῆς Κεφαλαιοκρατίας. Δὲν ἀποτελοῦν σοσιαλισμόν, ἀφοῦ οἱ μεγάλοι ὄργανισμοὶ δὲν εἶναι μὲν ἀτομικοί, ἀλλὰ ὅμως εἶναι συλλογικοὶ καὶ δὲν καταργοῦν τὴν ἐλευθέραν δημοκρατικὴν Κεφαλαιοκρατίαν, ἀλλὰ ἀντιθέτως τὴν στερεώνουν μὲ μίαν μεγαλυτέραν δημοκρατικοποίησιν αὐτῆς καὶ μίαν δικαιότεραν Διανομὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀνέσεων τοῦ συγχρόνου τεχνικοῦ βιομηχανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀποτελοῦν τὰ γενναῖα αὐτὰ μετὰ τῆς Νέας Οἰκον. Πολιτικῆς ἀντικατάστασιν τῆς ἀτοικῆς δράσεως εἰς τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις μὲ τὴν Ὀμαδικὴν Δραῖσιν ὅπου κύριος φορεὺς εἶναι τὸ Κράτος.

Παρετήρησαν ἀκόμη οἱ οἰκονομολόγοι, ὅτι ἐφαρμόσαντες τὴν Νέαν αὐτὴν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν ἐπέτυχαν νὰ μὴν ἐμφανισθῇ καμμία δετὴς καὶ 10ετῆς οἰκονομικὴ κρίσις, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐμαστίζετο ἀνεκαθεν ἡ ἐλευθέρα οἰκονομία. Γενικωτέρας εὐρωπαϊκῆς οἰκον. κρίσεις, κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα μέχρι σημερον εἶχομεν τῶ 1804, 1810, 1818, 1825, 1836, 1847, 1857, 1866, 1873, 1882, 1890, 1900, 1907, 1913-1914, 1920-1922, 1929-1930 καὶ τὴν με-

γάλην, τὴν παγκόσμιον Ἀμερικανικὴν χρηματιστηριακὴν κρίσιν τοῦ 1929-1933. Ἐνα τρομερὸν παράδειγμα, ποῦ οἱ παλαιότεροί μας τὸ ἔζησαν, μεγάλην οἶκον. κρίσεως ἦταν ἐκεῖνο τὸ τοῦ 1929-1933. Εἶδαν λοιπὸν οἱ οἰκονομολόγοι ὅτι καὶ ἡ μεγάλη 25ετής, 30ετής οἶκον. κρίσις καὶ αἱ μικραὶ 8-10ετείς οἶκον. κρίσεις τακτικῶς ἐπαναλαμβάνονται κάθε 8-10 ἔτη, ἐξεπεράσθησαν μὲ τὴν Νέαν Οἰκονομικὴν Πολιτικὴν τοῦ ἐντόνου κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ καὶ τῆς ἐπιτυχίας Πλήρους ἀπασχολήσεως δι' ἀμέσου οἶκον. δράσεως τοῦ Κράτους εἰς οἶκον. ἔργα ἴδια κατὰ τὰς ἐποχὰς ὑφέσεως, μὲ ἰδίας κρατικὰς ἐπιχειρήσεις ἢ μὲ ἡρωϊκὴν συμμετοχὴν εἰς ἐπιχειρήσεις ὡς ὁ Ο.Τ.Ε., ὁ Ο.Α.Π., ἡ Δ.Ε.Η. κ.τ.λ. καὶ δι' μὲ τὴν ἐκπόνησιν πενταετῶν σχεδίων οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ἀκόμη παρετήρησαν οἱ οἰκονομολόγοι, ὅτι ὠρισμένοι κατηγορίαι ἐναντίον τῆς Ἐλευθέρας Δημοκρατικῆς Κεφαλαιοκρατίας αἱ ὅποια ἦσαν ἀληθεῖς ὡς π.χ. ἡ οἰκονομικὴ ἀνασφάλεια τοῦ ἀτόμου, ἡ ἀνισότης, ἡ ὑποαπασχόλησις καὶ ἡ ἀνεργία, ἤμποροῦσαν νὰ ἐξουδετερωθοῦν μὲ ὠρισμένα γενναῖα μέτρα τῆς Νέας Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς τὰ ὅποια ἔλαβον τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κράτη καὶ ἐπέτυχον, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν ἐφαρμοσθεῖσαν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τῆς πλήρους Ἀπασχολήσεως διὰ τὴν Εὐήμεριαν τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς Πολιτείας.

Πρὸς καταπολέμησιν τῆς οἰκονομικῆς Ἀνασφαλείας τοῦ ἀτόμου, ἰδρύθησαν μεγάλοι Κοινωνικοὶ Ὄργανισμοὶ Ἀσφαλίσεως ἐργοδοτῶν καὶ ἐργαζομένων. Ἰδιαιτέρως διὰ τὴν καταπολέμησιν τῆς Ἐνδείας, τῆς πτωχείας, ἐκ τῆς Ἀνεργίας, ἐθεσπίσθη ὁ θεσμὸς τῆς Κοινωνικῆς Ἀσφαλίσεως κατὰ τῆς ἀνεργίας, ὡς διεμόρφωσεν αὐτὸν μὲ νέας ἀρχὰς καὶ φωτισμένον νέον πνεῦμα ἀνθρωπιᾶς ὁ Ἄγγλος κοινωνικὸς μεταρρυθμιστὴς Beveridge.

Αἱ νέαι αὗται ἀρχαὶ εἶναι δύο. Πρῶτον ὁ Καθολικότης τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως καὶ δεῦτερον ἡ ἐξασφάλισις ἐπαρκοῦς εἰσοδήματος. Διότι ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλισις δὲν πρέπει νὰ περιορίζεται κατὰ τὸν Λόρδον Μπέβεριτς μόνον εἰς ὠρισμένας ἀπασχολήσεις καὶ ὠρισμένα εἰσοδήματα, ἀλλὰ πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ ὀλόκληρον ἀνεξαιρέτως τὸν πληθυσμὸν ἀνεξαρτήτως ἐπαγγέλματος καὶ εἰσοδήματος.

Ἰδία ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλισις κατὰ τῆς Ἀνεργίας, σκοπὸν ἔχει νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀνεργὸν ἐν εἰσοδήματι, κατὰ τὸν βραχὺ συνήθως χρόνον ἀνεργίας του, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι δύναται καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐργασθῇ, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκει ἐργασίαν, ὥστε νὰ συντηρηθῇ μὲ τὸ ἐπίδομα ἀνεργίας καὶ νὰ μὴ καταπέσῃ εἰς ἐνδειαν, πτωχείαν καὶ ἀθλιότητα.

Ἐκατομμύρια ἀνεργοί, γράφει ποῦ ὁ Ζόμπарт, κατὰ τὰς πικρὰς ἐκεῖνας ἡμέρας τῆς μεγάλης οἶκον. κρίσεως τοῦ 1929-33, παρήλαυον εἰς τὰς λεωφόρους τοῦ Βερολίνου, ὡς μία μεγάλη στρατιὰ βουβοῦ ἠττημένου στρατοῦ. Ἀπὸ αὐτοὺς ἄλλοι ἐξέπεσαν εἰς ἐνδειαν καὶ ἀθλιότητα, ἄλλοι ἐνεκλείσθησαν

εἰς φυλακάς, ἐνῶ αἱ γυναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες των, δι' ἐν τεμάχιον ἄρτου ἐκλείνοντο εἰς τὰ δημόσια πορνεῖα.

Ἄλλος οἰκονομολόγος ὁ Βρετάνο γράφει που :

Περιοδικῶς ἐνέσκηπτον κρίσεις παραγωγῆς καὶ εἰς ἐκάστην αὐτῆς ἀπελύοντο μᾶζαι ἐργατῶν. Χιλιάδες τότε προσώπων προθύμων δι' ἐργασίαν περιήρχοντο ἄνευ ἀπασχολήσεως, ἄνευ ἄρτου τὴν χώραν, ὑπέκλυτον δὲ εἰς τοὺς ἐπαχθεῖς ὄρους τῆς ὑπὲρ τῶν πτωχῶν προνοίας ἧ καὶ κατέληγον εἰς τὰς φυλακάς. Αἱ οἰκογένειαι τῶν διελύοντο, αἱ θυγατέρες των ὠθοῦντο πρὸς τὴν πορνεῖαν, οἱ υἱοὶ τῶν πρὸς τὸ ἐγκλημα.

Ὁ ἄνεργος, λοιπόν, γίνεται ψυχικὸν καὶ σωματικὸν ράκος καὶ αἰσθάνεται ἄχρηστος καὶ ἐχθρὸς τῆς κοινωνίας μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ζῆ. Αἱ κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις αὐτὸν τὸν μεγάλον σκοπὸν ἔχουν, νὰ σώσουν τὸν ἐργαζόμενον εἰς τὰς δυσκόλους στιγμὰς τῆς ζωῆς του. Ἄλλὰ αὐτῇ ἡ κοινωνικῇ ἀσφάλειᾳ κατὰ τῆς ἀνεργίας δὲν ἀρκεῖ. Διὰ νὰ ἐξαλειφθῇ ἡ οἶκον. ἀνασφάλεια τοῦ ἀτόμου πρέπει νὰ ὑπάρξῃ οἶκον. πολιτικὴ μακρόπνοος, μὲ μεγάλα παραγωγικὰ ἔργα τοῦ Κράτους, ὅποτε τὸ ἄτομον θὰ εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἐξασφαλίσῃ ἐργασίαν καὶ εἰσόδημα ὡς ὁ ἐπιχειρηματίας, ἡ ἡμερομίσθια ὡς ὁ ἐργάτης διὰ δημοσίων ἔργων καὶ δημοσίων παραγγελιῶν, διὰ τῆς δημιουργίας ἐργασιῶν καὶ δυνατοτήτων ἀπασχολήσεως. Διὰ τοῦτο ὁ μέγας ἐκεῖνος οἰκονομολόγος ὁ Keynes γράφει εἰς τὴν Γενικὴν Θεωρίαν του, ὅτι πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἀνεργίας, ἐὰν οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες δὲν ἠμποροῦν ἢ δὲν ξεύρουν νὰ κάμουν τίποτε ἄλλο, ἢς κάμουν δημόσια ἔργα παραγωγικὰ καὶ ἀκόμη, ἢς γκρεμίζουσι κτιζόντες νέα ἔργα, γκρεμίζοντες ἀστέρα καὶ ξανακτιζόντάς τα ἀρκεῖ νὰ δοθῇ ἐργασία καὶ ἀπασχόλησις εἰς τὸν πληθυσμὸν. Πρέπει τὸ Κράτος νὰ παρέμβῃ μὲ κάθε μέσον μὲ πολιτικὴν χαμηλοῦ τόκου, μὲ πιστωτικὴν διόγκωσιν, μὲ μεγάλας δημοσίου παραγγελίας, μὲ ἐλλειμματικὸν προϋπολογισμὸν καὶ τὴν δημιουργίαν ἐργασιῶν καὶ πάλιν ἐργασιῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἶκον. ἀνισότητα, εἰσῆγον οἱ οἰκονομολόγοι δημοσιολόγοι τὴν βαρεῖαν φορολογίαν τῶν μεγάλων εἰσοδημάτων καὶ τῶν κληρονομιῶν μέχρι βαθμοῦ δημεύσεως. Εἰσῆγον τὴν ἄμεσον φορολογίαν, ἐνῶ τὴν ἔμμεσον ἐμείωσαν εἰς τὸ ἐλάχιστον. Ἡ ἄμεσος φορολογία εἶναι δικαιότερα διότι φορολογεῖ τὰ μέσα καὶ μεγάλα εἰσοδήματα ὀνομαστικῶς, ἐνῶ ἡ ἔμμεσος φορολογία εἶναι ἀδίκος, διότι ἐπιβαρύνει τὰ μικρὰ εἰσοδήματα κυρίως τὰ ὅποια ἐξανεμίζει χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ τὸ ἄτομον. Μὲ τὸν τρόπον τοῦτον, τὴν φορολογίαν τὴν ἄμεσον — δικαιολογία ὡς γνωστὸν τῆς φορολογίας εἶναι ὅτι δι' αὐτῆς μόνον ὑπάρχει ἰσχυρὸν Κράτος καὶ ἄνευ αὐτῆς δὲν θὰ ὑπῆρχεν τὸ ἰσχυρὸν Κράτος καὶ συνεπῶς δὲν θὰ ὑπῆρχον ὡς ἐλεύθεροι πολῖται καὶ οἱ φορολογούμενοι — διὰ τῆς φορολογίας ἐπιδιώκεται ἡ δικαιότερα ἀνακατανομὴ τοῦ κοινωνικοῦ εἰσοδήματος. Καθότι τὸ Κράτος πληρώνει τοὺς ὑπαλλήλους του οἱ ὅποιοι καταναλίσκουν τὸ εἰσόδημά των δημιουργοῦντες ἐργασίας καὶ δὴ δη-

μιουργεί παραγωγικά έργα δίδοντας εργασίαν εἰς ἄτομα καὶ ἐπιχειρήσεις πρὸς καταπολέμησιν τῆς ὑποαπασχολήσεως καὶ τῆς ἀνεργίας. Ἀκόμη, ἀπὸ κοινωνιολογικῆς σκοπιᾶς, μὲ τὸ νὰ δημιουργοῦνται ὑψηλαὶ Κρατικαὶ θέσεις ἀπαμβλύνεται ὁ ὀξύς κοινωνικὸς διαφορισμὸς τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Μὲ τὰ παραγωγικὰ ἔργα τοῦ Κράτους δίδεται συνεχῶς ἐργασία εἰς ἀνέργους καὶ μὲ τὴν καλὴν ἀμοιβὴν ποῦ λαμβάνει ἓνας εἰδικευμένος ὑπάλληλος καὶ ἓνας εἰδικευμένος ἐργάτης παύει νὰ θεωρῆ τὸν ἑαυτὸν του ἀνήκοντα εἰς τὸ προλεταριάτον καὶ θεωρεῖ ἑαυτὸν ὡς μικροαστὸν καὶ ἀστὸν πολίτην, ἐπ' ὠφελείᾳ βέβαια τῆς ἐλευθέρου οἴκου. κοινωνίας. Ἔτσι ἡ Νέα Οἶκον. Πολιτικὴ αὐτῆ, προσπαθεῖ μὲ ριζικὰ μέτρα προσαρμογῆς πρὸς τὴν πραγματικότητα, νὰ ἀπαμβλύνῃ τὸν οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικὸν διαφορισμὸν. Αἱ δὲ δύο ἀρχαὶ ποῦ διέπουν τὰς κοινωνικὰς ἀσφαλίσεις, ἡ καθολικότης τῆς ἀσφαλίσεως καὶ ἡ ἐξασφάλις ὀπωσδήποτε ἐπαρκοῦς εἰσοδήματος, δὲν ἀποτελοῦν ἀπλῶς μίαν καινοτομίαν εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως, ἀλλὰ μίαν πραγματικὴν εἰρηνικὴν ἐπανάστασιν διὰ τὸ ἐλεύθερον κεφαλαιοκρατικὸν σύστημα. Ἀποτελοῦν μίαν ἔντονον Δημοκρατικοποίησιν καὶ Κοινωνικοποίησιν τοῦ Κεφαλαιοκρατισμοῦ.

Αὕτῃ εἶναι ἡ Νεωτέρα πολεμικὴ καὶ μεταπολεμικὴ Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ καὶ αὐταὶ αἱ ἰδέαι. καὶ αἱ ἀρχαὶ ποῦ τὴν ἐνέπνευσαν. Αὕτῃ ἐπέτευχεν ὅπου ἐφηρμόσθη τὴν πλήρη Ἀπασχόλησιν, τὴν Εὐημερίαν καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τῶν τακτικῶς, ἀνὰ 8-10 ἔτη, ἐπανεμφανιζομένων παλαιότερον οἰκονομικῶν κρίσεων καὶ κατώρθωσεν αὕτῃ νὰ μεταμορφώσῃ τὴν Κεφαλαιοκρατίαν, τὴν νεώτερον Καπιταλισμὸν τοῦ 20οῦ αἰῶνος εἰς ἓνα Δημοκρατικὸν Λαϊκὸν Κεφαλαιοκρατισμὸν, ὡς εἶναι τῆς μορφῆς τοῦ λαϊκοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ τῶν μεγάλων δυτικῶν χωρῶν, ὡς π.χ. τῶν Ἡν. Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς, τῆς Γερμανίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας κ.τ.λ. χωρῶν. Ἡδὴ χωροῦμεν εἰς τὸν τελευταῖον σταθμὸν μας. Εἰς τὸν διαμορφούμενον ἀκόμη σταθμὸν τῆς σημερινῆς Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς.

Θ'.—Τὰ τελευταῖα ἔτη ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιρροὴν μελλοντικῶν ἐνιαίων οἰκονομικῶν εὐρωπαϊκῶν χώρων, ὡς Ἐνιαίας Εὐρώπης, τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, τῆς Ἐλευθέρου Ζώνης Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν, ἐπῆλθε καὶ πάλιν ἔντονος στροφή τῆς Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς πρὸς τὴν φιλελευθέραν ἀρχικὴν τῆς μορφῆς τῆς Συναλλακτικῆς Ἐλευθερίας. Διότι ὅπως γράφει ὁ Keynes : Ἡ δυσχέρεια δὲν ἐγκεῖται εἰς τὰς νέας ἰδέας, ἀλλὰ εἰς τὴν διαφυγὴν ἀπὸ τὰς παλαιάς, αἱ ὅποια διακλαδοῦνται εἰς κάθε γωνίαν τοῦ ἐγκεφάλου μας, ἀφοῦ ἀνετράφημεν μὲ αὐτάς, ὡς συνέβη μὲ τοὺς περισσοτέρους μας. Οἱ πρακτικοὶ σήμερον εἶναι γέροι, συνεπῶς ἐφαρμόζουσιν ἐκεῖνα ποῦ ἐδιδάχθησαν ἀπὸ τοὺς διδασκάλους των, ποῦ παλαιότερον ἦταν ὑπὲρ τῆς ἀκράτου Συναλλακτικῆς Ἐλευθερίας. Καὶ δικαίως.

Ἔτσι ὄσα εἶπαμε ὑπὲρ τῆς Ἐλευθέρας οὐχὶ παρεμβατικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς καὶ ὄσα ἐναντίον τῆς καὶ ὑπὲρ τῆς προστατευτικῆς πολιτικῆς τῆς παρεμβατικῆς Κεφαλαιοκρατίας ἰσχύουν καὶ διὰ σήμερον. Ἀλλὰ ὑπάρχει εἰς τὰς ἡμέρας μας μία πικρὰ ἐμπειρία :

Ὅτι μόλις ἐπανῆλθον αἱ χῶραι τῆς Δύσεως εἰς τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν τῆς Συναλλακτικῆς Ἐλευθερίας, με ὠρισμένους περιορισμούς, ἀμέσως ἐνεφανίσθησαν αἱ περιοδικαὶ οἰκονομικαὶ κρίσεις τῆς παλαιότερας πρὸ τοῦ 1933 ἐποχῆς τῆς ἐλευθέρας οἰκονομίας, ὡς π.χ. τῶ 1947-1949, κρίσις ἐλαφρᾶς μορφῆς ἐκ τῆς ὁποίας ἐξήλθομεν ἀνωδύνως εἰς τὴν Εὐρώπην, διὰ τοῦ Κορεατικοῦ πολέμου καὶ τῶν διαφόρων ἐμφυλίων πολέμων, τῶ 1955 ἄλλη μικρὰ οἰκον. κρίσις, ἐνῶ τῶ 1959 ἐντονωτέρας μορφῆς οἰκον. κρίσις εἰς τὰ μεγάλα βιομηχανικά κράτη τῆς Δύσεως, ὅποτε ἐνεφανίσθη καὶ εἰς τὴν χώραν μας μία ἰσχυρὰ κάμψις τῆς ἀνόδου οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἣτις ἀντιμετωπίζεται ἐπιτυχῶς διὰ δημοσίων ἔργων καὶ δημοσίων ἐπενδύσεων.

Πάντως ἡ οἰκον. πολιτικὴ τοῦ ἄνευ παρεμβατισμοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ὅπου ἀγωνιζόμεθα νὰ εἰσέλθωμεν, θὰ ὠφελήσῃ ἄμεσα τὰ μεγάλα βιομηχανικά κράτη, διὰ τοῦτο καὶ ὀρθῶς ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ζητεῖ μίαν 15ετῆ προθεσίαν ἄρσεως τῶν δασμῶν, ὥστε νὰ δυνηθῇ ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία νὰ ἐκσυγχρονισθῇ, διὰ νὰ γίνῃ ἰκανὴ νὰ ἀνταγωνισθῇ εἰς τὸ διεθνὲς ἐλεύθερον ἐμπόριον. Προβλέψεις τοῦ διδασκάλου μας κ. Δ. Καλιτσουνάκη εἶναι, ὅτι εἰσερχομένη ἡ χώρα εἰς τὴν Κοινὴν Ἀγοράν, θὰ ἐπέλυθῃ ἐξάρθρωσις τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας, διόγκωσις τῆς εἰσαγωγῆς βιομηχανικῶν προϊόντων, αὐξήσις τῆς ὑποαπασχολήσεως καὶ τῆς ἀνεργίας, ὅποτε χιλιάδες ἐργαζομένων θὰ ἀναγκασθοῦν νὰ μεταναστεύσουν. Ἀντιθέτως θὰ ἐπιτευθῇ ἀνάπτυξις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς διότι ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἐνδοχώρα θὰ εἶναι πολὺτιμος διὰ τὰ εὐγενῆ ἡμιπολυτελείας ἀγροτικὰ προϊόντα μας ὅπως ὁ Καπνός, ὁ Βάμβαξ, ἡ Σταφίς, τὰ Ἐσπεριδοειδῆ, αἱ Ὀπῶραι κλπ. Ἐλπίζει ὅμως εἰς ἓν καλύτερον μέλλον.

Γ'.—Καὶ εἰς τὴν ἐφηρμοσμένην Πολ. Οἰκονομίαν τοῦ παραθέτει ἐν νέον σχέδιον Οἰκονομικῆς Πολιτικῆς τοῦ Eucken. Γράφει ὅτι τρεῖς μέθοδοι κατευθύνσεως ὑπάρχουν σήμερον καὶ διὰ τὸ μέλλον τῆς ἐλευθέρας οἰκονομίας : 1) Ἡ κατεύθυνσις τῆς οἰκονομίας διὰ Κεντρικῶν Ὑπηρεσιῶν, 2) δι' Ὁμάδων καὶ 3) δι' Ἀνταγωνισμοῦ. Ὡς ἡ ὀρθότερα κρίνεται ἡ δι' Ἀνταγωνισμοῦ Οἰκονομικὴ Τάξις. Αὕτῃ ἀποτελεῖ ἓνα λειτουργικὸν σύστημα τιμῶν, πλήρους ἀνταγωνισμοῦ. Αὕτῃ εἶναι ἡ οἰκονομικοσυντακτικὴ θεμελιώδης ἀρχή. Αἱ καθ' ἕκαστον ἀρχαὶ τῆς εἶναι μία σταθερὰ νομισματικὴ πολιτικὴ, οὐχὶ πληθωρισμοῦ, αἱ ἀνοίχθαι ἀγοραὶ, ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησίαι, ἡ ἐλευθερία τῶν συμβάσεων, ἡ εὐθύνη — ὁ ὠφελούμενος ἀφείλει νὰ φέρῃ καὶ τὴν ζημίαν καὶ ἡ σταθερότης τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ βεβαιότης δι' ἐπενδύσεις.

“Ὅλα αὐτὰ ὁμως θὰ τὰ ἐπιβάλλῃ τὸ Κράτος, ἢ Ἐπιστῆμη καὶ ἡ Ἐρησκεία. Ἐννοεῖται, ὅτι ὁ σεβαστός μας διδάσκαλος προχωρεῖ πολὺ πῶς πέραν τῶν ἀρχῶν τούτων.

Καὶ κλείνωμεν τὴν εἰσῆγησίν μας αὐτὴν μὲ μίαν ἀληθῶς μεγαλόπνοον ἔποψιν καὶ ἀνάλυσιν τῆς Κεφαλαιοκρατίας καὶ τῆς μελλοντικῆς πορείας τῆς Οἰκονομίας, τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ Οἰκονομολόγου κ. Ξεν. Ζολώτα :

Ἐπὶ τῆς τελευταίως — γράφει εἰς τὸν εἰσαγωγικὸν λόγον του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν — τρεῖς τάσεις εἰς τὴν ἐλευθέρην Κεφαλαιοκρασίαν. Πρῶτον, ἡ τάσις δημιουργίας μεγάλων ὀργανισμῶν βιομηχανιῶν-κλειδῶν ἀσφαλείας, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιτροπὴν καὶ τὸν ἐλεγχον τοῦ Κράτους. Δεύτερον ἡ τάσις πρὸς πλήρη ἀπασχόλησιν καὶ τρίτον αἱ κοινωνιστικαὶ ἀπαιτήσεις τῶν μαζῶν πρὸς τὸν περιορισμὸν τῆς οἰκονομικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητος. Αἱ τρεῖς αὐταὶ τάσεις εἶναι πιθανὸν νὰ ὀδηγήσουν τὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κράτη εἰς τὴν διαμόρφωσιν οἰκονομικοῦ συστήματος ἐκφεύγοντος ἔτι πλέον τῶν πλαισίων τῆς κεφαλαιοκρατίας. Ποῖον θὰ εἶναι αὐτὸ τὸ σύστημα οὐδεὶς δύναται νὰ προφητεύσῃ. Ἐνα ὁμως εἶναι βέβαιον, ὅτι τὸ σύστημα αὐτὸ ὡς διαμορφούμενον ἐντὸς τῶν δημοκρατικῶν πλαισίων καὶ τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν θὰ εἶναι ἀπαύγασμα ἐλευθέρας δημοκρατικῆς ἐξελίξεως καὶ ὡς τοιοῦτον δὲν δύναται νὰ ἔχη τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τοὺς αὐταρχικοὺς τύπους τοῦ κομμουνισμοῦ ἢ τοῦ φασισμοῦ. Θὰ εἶναι καθεστῶς ἀνθρωπιστικόν, διαπνεόμενον ἀπὸ τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα, σεβόμενον τὰς βασικὰς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, θὰ εἶναι διαμορφούμενον ἐπάνω εἰς τὰ μέτρα τοῦ ἀνθρώπου καὶ θὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸν πραγματικῶς δημοκρατικὸν βίον, διότι ὅχι μόνον δὲν πρόκειται νὰ ἀπειλήσῃ τὰς βασικὰς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ τοῦναντίον θὰ τὰς ἐνισχύσῃ καὶ θὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς πραγματικὴν ὑπόστασιν ἐφόσον θὰ ἐπιδιώξῃ παντοῦ τὴν αὔξησιν τοῦ Κοινωνικοῦ Εἰσοδήματος, διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὰ ἄτομα ἀπὸ τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἀνεργίαν. Διότι — τονίζει — ἐλεύθερος καὶ εἰς ἓνα δημοκρατικὸν καθεστῶς δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ, οὔτε ὁ ἐνδεής, οὔτε ὁ ἀνεργός. Ἐλεύθερος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἀπολαύει τῶν βασικῶν ἐλευθεριῶν, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἔχει ἐξασφαλίσει κάποιαν ἰδιοκτησίαν, ἐπαρκῆς εἰσόδημα διὰ νὰ ἰκανοποιήσῃ τὰς βασικὰς του ἀνάγκας καὶ εἶναι ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὸν φόβον τῆς ἀνεργίας.